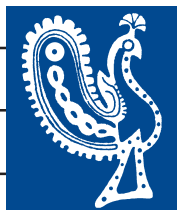

LETO XX. ŠT. 33 (947) / TRST, GORICA
ČETRTEK, 20. AVGUSTA 2015

www.noviglas.eu

SETTIMANALE
Poste Italiane S.p.a. - Spedizione in abbonamento postale
D.L. 353/2003 (conv. in L. 27/02/2004 n. 46)
art. 1, comma 1, NE/PD
ISSN 1124 - 6596

TAXE PERCUE - TASSA RISCOSSA
UFFICIO POSTALE GORIZIA - ITALY

NOVI GLAS

POSEBNA
IZDAJA

CENA 1 EVRO

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996

Foto JMP

Septembra se spet srečamo

S poštovane naročnice in naročniki, drage bralke in bralci!
V rokah imate posebno številko Novega glasa, tako imenovano poletno, bralno številko, ki smo jo v uredništvu pripravili z dragocenimi sodelavci v zadnjih tednih zato, da bi vas Novi glas dosegel tudi takrat, ko bomo sami na dopustu. Ena od oblik varčevanj naše Zadruga Goriška Mohorjeva družba, ki je naš založnik, je tudi to, da imamo kot uredništvo skupinski dopust, dejansko gremo na 14-dnevni dopust vsi, ki iz tedna v teden pripravljamo časopis predvsem zato, da bi z našimi dopusti ne bremenili bilance Zadruga. Prihodnja številka Novega glasa bo prišla tako med vas prve dni septembra, ko se bo, upajmo, letošnja vročina unesla. Zadnje čase se je veliko govorilo o krizi nekaterih naših pomembnih ustanov, med njimi je tudi naša Zadruga Goriška Mohorjeva, ki ob zadnji porazdelitvi finančnih sredstev s strani deželne uprave Furlanije Julijske krajine ni prejela ničesar, kar smo sami ocenili kot napačno gesto, saj smo trdno prepričani, da ima naš Novi glas še kako pomembno mesto v našem prostoru, prav gotovo pa je zelo pomemben za vas, ki ste naši zvesti naročniki in bralci. Sami upamo in verjamemo, da se bo našla ustrezna rešitev tudi za naše krizno stanje, saj si ne upamo niti pomisliti, da bi bili prisiljeni še bolj okrniti naše že itak zdesetkano uredništvo, kot si tudi ne upamo pomisliti, da naše uredništvo ne bo v prihodnosti še kraj, v katerem se šolajo odlični časnikarski kadri, kar potrjuje prisotnost naših nekdanjih kolegov, ki so v časnikarski poklic vstopili ravno pri nas, v uredništvu informativnega programa RAI za našo narodno skupnost in v uredništvu Primorskega dnevnika ter drugod. Lepo bi bilo, da bi nam vsaj to nezamenljivo vlogo javnost priznala in bi se tega zavedali tudi vsi tisti, ki so v naši sredini odgovorni za finančno pomoč pomembnim slovenskim ustanovam, kakršna je naša. Kritikom in kritikastrom, ki se nam za našim hrbtom privoščljivo posmehujejo, češ da smo odvisni od finančne pomoči, mirno odgovarjamo, da v naši sredini brez finančne

pomoči ne bi izhajal niti en sam časnik, ne bi delovala niti ena sama za slovensko narodno manjšino pomembna poklicna ustanova.

Zato je na odgovornih v naši sredini naloga, da jasno povedo, kdo ima pri nas še pravico do normalnega življenja in kdo ne. To namreč, kar zadnje čase doživljamo mi, ni več normalno življenje, verjemite, da ni. Živeti nenehno pod pritiskom in pod nenehno grožnjo negotove prihodnosti, je boleče. Že res, da sita vrana nikdar lačni ne verjame, a odgovorni v naši sredini so zato odgovorni, da zavzemajo odločitve in se tudi našega stanja jasno zavejo. O kakršnem koli razvoju našega tednika v sedanjem kriznem stanju seveda ne moremo govoriti, ker pač ni možen, lahko pa vam obljubimo, da se bomo tudi v prihodnje v uredništvu trudili, da bo časnik svež, berljiv, da bo trdno stal na stebrih, ki so zapisani v naš rojstni list: ostali bomo zavezani slovenstvu in slovenski besedi, demokraciji in svobodoljubju, krščanskemu izročilu in etosu, predvsem pa si bomo tudi v prihodnje prizadevali sodobno nagovarjati vse tiste, ki jim je za skupno dobro naše narodne skupnosti v Italiji in ne samo! Voščimo vam mirne in prijetne počitnice, kjerkoli že boste! V začetku septembra pa pridemo spet med vas z novo številko Novega glasa!

Jurij Paljk

Obvestilo uredništva

Cenjenim bralkam in bralcem sporočamo, da se bomo zaradi skupinskega dopusta vrnili v uredništvo v četrtek, 27. avgusta. Prihodnja številka bo izšla v četrtek, 3. septembra. Uprava v Trstu bo zaprta od 12. do 26. avgusta. Tudi vam voščimo lepo poletje!

50. ŠTUDIJSKI DNEVI DRAGA 2015

Park Finžgarjevega doma – Opčine (TS)
Dunajska cesta 35

petek, 28. avgusta

ob 16.30: Andrej Capuder, Katica Cukjati, Tine Hribar, Sergij Pahor
ZAKAJ DRAGA?

sobota, 29. avgusta

ob 16. uri: Predstavitel knjige Igorja Omerze o Dragi

ob 17. uri: Skupina mladih
PETDESET DELCEV ŠE NI CELOTA

ob 21. uri: Koncert skupine BK Evolution

nedelja, 30. avgusta

ob 10. uri: Alenka Rebula
**MOČ DVOJINE: PREOBRAZBA MOŠKEGA IN ŽENSKÉ
ZA NARODNO RODOVITNOST**

ob 15.30: SLOVESNA IZROČITEV 4. PETERLINOVE
**NAGRADE in PREDSTAVITEV REBULOVEGA ZBORNIKA
OB NJEGOVI 90-LETNICI**

ob 16. uri: dr. Edvard Kovač
ŽE DANES JE JUTRI ALI SLOVENSKA PRIHODNOST

V nedeljo, 30. avgusta, bo ob 8.30 **sv. maša**, ki jo bo za udeležence Drage daroval ljubljanski nadškof in metropolit Stanislav Zore. Pri maši bo pel zbor Sv. Jernej z Opčin.

DSI - Ul. Donizetti 3 - 34133 Trst (Italija)
tel. +39 040 370846 - faks +39 040 633307, el. naslov: redakcija@mladika.com

Na Dunaju dvesto let po dogodkih, ki so razgibali Evropo in svet

Tri razstave o Dunajskem kongresu

Pred dvesto leti, v juniju 1815, se je z uradno listino *Acte final du Congrès de Vienne* končal zgodovinski pomembni **DUNAJSKI KONGRES**. Na njem so sodelovali voditelji tedanjih evropskih velesil in glavni predstavniki drugih evropskih držav in držav. Zastopanih je bilo kar 247 tedanjih vladarskih hiš. Kongres se je začel leta 1814 po porazu Napoleona Bonaparteja v bitki pri Leipzigu in po njegovem izgnanstvu iz Pariza na otok Elbo. Trajal je kar 239 dni.

V samem središču tedanjega dogajanja, v cesarski palači Hofburg, kjer se zdaj nahajata uradni sedež predsednika avstrijske republike in zvezna avstrijska vlada, so nedavno odprli razstavo o Dunajskem kongresu in njegovih rezultatih, ki je na ogled do letošnjega 31. oktobra.

V času razstave, ki se razteza med Amalijinim grajskim krilom preko predela zvezne vlade in sega čez grajsko dvorišče do dvorne kapele, je prost dostop do nekaterih drugače za javnost zaprtih prostorov. Na ogled so številni dokumenti, časopisni izrezki, plakati, poročila in slike, ki ilustrirajo tedanje izredno pestro dogajanje. Razstavljene so tudi nekateri zanimivi zapiski tedanje Metternichove tajne policije, ki je skušala kontrolirati vse in vsakogar.

Gostitelj kongresa je bil avstrijski cesar Franc I., ki ga je Napoleon, ki se je leta 1804 okronal za cesarja Francozov, leta 1806 prisilil, da je kot cesar Franc II. odložil krono Svetega Rimskega cesarstva in to starodavno cesarstvo s posebnim odlokom tudi ukinil.

Glavni oblikovalec in voditelj kongresa je bil tedanji avstrijski zunanji minister knez Metternich, njegov glavni protigralec pa ruski car Aleksander I. Pomembno vlogo je odigral tudi britanski odposlanec Robert Castlereagh. Dunaj, ki je tedaj štel 200.000 prebivalcev, je moral v času kongresa gostiti kar 100.000 gostov iz celotne Evrope, h katerim so poleg visokih aristokratov spadali tudi številni služabniki. Vsak

znala pravočasno odstraniti. Na njem je pisalo: "Ljubimka za vse: Aleksander Ruski. Razmišlja za vse: Viljem Pruski. Popiva za vse: Maksimilijan Bavarski. Se

dan so imenitnim predstavnikom različnih držav v Hofburgu na primer natočili kar 1.600 porcij kave. Pred kongresom se je nahajalo v dunajskih cesarskih kon-

baše s hrano za vse: Friderik Württembergski. Plača za vse: Cesar Franc Avstrijski".

In res je kongres stal Avstrijo, preračunano v sedanjo valuto, okrog 100 milijonov evrov.

Na dunajski razstavi je prikazano osnovno kongresno dogajanje, ki se je lotilo po dogodkih ob francoski revoluciji in Napoleonovih osvajalnih vojnah orjaške naloge ponovne preureditve Evrope. V tej zvezi celovški univerzitetni profesor Reinhard Stauber v svoji najnovejši knjigi *Dunajski kongres*, ki je izšla pri dunajski založbi Bohla, ugovarja znani tezi, da je kongres samo plesal, popival in ženskaril ter po veseljačenju Evropo ponovno pognal v stare reakcionarne čase. Avtor omenjene knjige meni, da moramo kongres ocenjevati mnogo bolj

diferencirano. V resnici je bila v ospredju kongresa realna politika moči. Plese in zabave so prirejali z namenom, da vplivajo na politiko posameznih protagoni-

stov. Tudi generalni direktor Avstrijskega državnega arhiva Wolfgang Maderthaler, ki je poleg avstrijske vlade soorganizator dunajske razstave, meni, da moramo na kongres gledati z novega zornega kota: glavni protagonisti kongresa so bili diplomati – in ne monarhi. Kongres je med drugim obsojil trgovino s sužnji in suženjstvo in preganjanje Židov in judovske vere. V ospredju je bilo prizadevanje, da se konflikti med državami rešujejo s pogajanjem in ne z vojno. In res vse do izbruha prve svetovne vojne kar sto let ni bilo v Evropi razen različnih lokalnih spopadov in notranjih nemirov večjih nadregionalnih vojn. To je do sedaj najdaljše evropsko obdobje miru.

Rezultati kongresa so zanimivi in delno še vedno aktualni: v ospredju je bila žel-

Generalni direktor Avstrijskega državnega arhiva Wolfgang Maderthaler

ja, da se vzpostavi ravnotežje evropskih sil in zagotovi trajni mir. Avstrija se je odpovedala Nizozemski, ki je postala sa-

mostojna država, dobila pa je nazaj svoja nekdanja ozemlja, med temi Kranjsko oziroma Ilirske province, za dodatek pa na Vzhodu še Galicijo, Švici je kongres zagotovil zaščito njene stalne nevtralnosti, Norveška in Švedska sta se združili v državno zvezo, Franciji je kongres določil meje iz leta 1792. Rusija si je prisvojila Finsko in začela politično nadzorovati Poljsko. V Italijo, Španijo in Portugalsko so se vrnilo stari režimi. Bavarska je razširila svoje državno ozemlje, a izgubila Tirolsko, ki je bila spet priključena k Avstriji.

Proti koncu kongresa, v marcu 1815, je zborujočim odličnikom pognala strah v kosti vest, da je Napoleon zapustil Elbo in spet prevzel oblast v Parizu. Vendar so hitro ukrepali in takoj odposlali vojaške oddelke proti francoskemu nasprotniku. Predvsem s pomočjo nemških in angleških čet se je v bitki pri Waterlooju enajst dni po koncu Dunajskega kongresa 18. junija 1815 dokončno posrečilo premagati Napoleona, ki so ga izgnali na otok Sv. Helene. Kongres je tako dokončno zmagal.

Razstavo o Dunajskem kongresu v Hofburgu dopolnjujeta še dve razstavi. Na umetniško – zgodovinski razstavi *Evropa na Dunaju* v dvorcu Belvedere sta poleg monumentalnih zgodovinskih slik predstavljena tudi porcelan in pribor, ki so ga uporabljali na kongresnih pojedinah. V nekdanji vozarni cesarskega dvorca Schönbrunn pa so razstavljene velike cesarske kočije in sani, s katerimi so se prevažali visoki gostje Dunajskega kongresa.

Zanimivo je, da so šest let po Dunajskem kongresu trije monarhi, avstrijski cesar Franc I., ruski car Aleksander in neapeljski kralj obeh Sicilij Ferdinand kot člani tako imenovane Svete aliance priredili leta 1821 v Ljubljani nov kongres, da bi se dogovorili o ukrepih proti revolucionarnim gibanjem v Italiji. O tem je Ivan Tavčar napisal znani zgodovinski roman Izza kongresa.

Lev Detela

Po nekdanjih poteh nedolžnih žrtev

Bolečina živih

Juljski dan je. 2014. Med dežjem in soncem. Kapelica na desni, na levi kozolec. Takoj zatem gručasta vas. Pevno. Cerkev na sredi. Nato kolovoz. Nadaljujemo peš. Bogdan, Janez, Mile in jaz. Tiho.

Povsem tiho po nekdanji poti na morišče. Tod je domačin na lojtrniku peljal manjše otroke do Matjaževe jame. Večji so šli po drugem kolovozu peš. Šest tovrnjakov. Tako pripovedujejo nekateri domačini.

V zelenilu kotanja. Matjaževa jama. Nad njo sinjina. Iz daljine odmevajo strelji. Na strelišču vadijo vojaki, kako zadeti. Takrat, v maju 1945, se iz te kotanje ni slišalo strelcov. Opravili so drugače. S 300 otroki, pravijo nekateri. Drugi še vedno v strahu molčijo. Da ne bi omadeževali svojega imena? A bili so in bodo poklicani po imenu. Prav tako kot vsi tisti otroci, ki so svoja imena čista prenesli onstran. Prilesti iz temačnega brezna, temačnejšega od Matjaževe jame, pomeni imenu povrniti sijaj. Najprej mora vsak sebi in nato moramo drug drugemu podariti človečnost. S tem povrnemo dostojanstvo sebi in mrtvim.

V kotanji rastejo močrne smreke in kostanj, ki so videli, doživeli. A drevesa ne govorijo. Nad breznom kriki ptic v preletu. Težko se je spustiti do ustja brezna, ki vodi do potoka Planice. Potrebno je premagati srhljivost, a se obenem prepustiti, da te čas vsrka vase.

Potrebno je slišati in videti. Osuplost in strah v otroških očeh. Klice: "Mama"! A mam ni bilo tu. Bile so

za gričem. Nič več ujetnice z očeti v mežnariji Crngroba, temveč že neme ob žuborečem potoku na blazini smrekovih iglic. Niso jih slišale. Niso jim odgovorile. Vse so polegale v smrečje. Z očeti vred. Tiste, ki so skušali zbežati, so vse do poslednjega polovili ali postrelili. Vse druge so, slečene do spodnjic, vodili mimo zadnje crngrobske domačije v Balantovo smrečje. Domačina, mož in žena, ki svoje domačije nista želela zapustiti, sta se morala umakniti na podstrešje, a od tam sta videla. Štela sta ljudi v razgaljeni koloni, ki se je pomikala na morišče. 770, sta rekla. Vladni uslužbenci NDH pa tudi civilni begunci, deportiranci. Pospešena usmritev od 20. do 25. maja 1945. Urad-

druga dejstva? Kateri drugi dokazi? Dovolj bi bilo odkriti vse smeri in prešteti vse kosti. Vsaj tiste, ki jih v več akcijah jim ni še uspelo odstraniti, prekriti. Nekateri domačini hranijo dokazni material, fotografije izkopov grobov, ki so čez noč ostali prazni. Večina likvidatorjev molči, a ne vsi. Strah še naprej preži. Najprej je prežal zaradi zmagovitih revolucionarjev, sedaj preži pred v grozi razprtimi očmi. Crngrob. Kakšen omen groze in razčlovečenosti. Kakšno preroško ime, kakšna preroška znamenja: Aličevo znamenje, do koder so privozili tovrnjaki in je peš pot zavila v gozd, malo naprej Krvavo ali Rdeče znamenje ... Oživiljena crngrobska legenda o razbojnikih? In legenda o ajdovski deklici. Le kdaj bo z vodo, kapljajočo iz rebra, napojila žejne in izmila kri?

Potrebno je slišati te otroške klice in krike. Kot so jih slišali krvniki, ki niso prenehali s svojo krvavo žetvijo do smrtnega vzdihla poslednjega otroka, poslednjega malčka. Dokler niso poslednjega s pomočjo deske lojtrnika zvalili skozi ozko ustje v golt brezna. Tam stoji leseni križ. Nemo obeležje, ki vsrkava grozoto in tihoto. Kako so krvniki napolnili gluho tišino, ki je zazevala ob poslednjem trupelcu, vrženem v brezno? Kako so se vrnili na svoje domačije? Kako so pogledali svojim materam v oči? Svojim ženam? Svojim otro-

kom? So jim prinesli domov srajčko najmlajšega, lutko tiste drobne deklice z začudenimi rjavimi očmi ... So matere in žene potolažili z zlato verižico mame tistega fantiča, ki do zadnjega diha ni nehal cepetati, ali s prstanom mame tiste

ni in poluradni podatki pravijo drugače. Število žrtev variira. Pa vendarle, če se vprašujemo o številu, dejstva ostajajo. Ali obstajajo drugi dokazi, razen pričevanj, da so bili ti ljudje res usmrčeni v Crngrobu, sprašujejo novinarji. Katera

lačne in prestrašene malčice, ki ni nehala jokati, ali s krznenim plaščem mame tistega pobalina, ki je skušal bežati skozi smrečje, a mu ni uspelo ...

Malčki, naj vam mir, naj vam trava v gluha usta, nebesna modrina v nedolžne oči, naj vam beg po žarku sonca mimo križa razpre milino večnosti.

"Smrt je bolečina živih", priča nagrobni napis na davškem pokopališču. Davča. Najbolj razprostranjena slovenska vas. Samotne domačije, posejane na hribovju med Poreznom in Blegošem. Jemčeva domačija, gostilna, šola, muzej pridelave lanu, župnišče, cerkev – center vasi. Na pokopališču ob cerkvi počivata tudi duhovnika Krašna in Terčelj. Mučenca. 7. januarja 1946 so ju na poti iz Davče proti Železnikom prestregli partijski in izročili knojevcem. Ti so ju v štolčevi grapi ustrelili in zagrebli kar v potok. Domačini so njuni trupli skrivoma prenesli na pokopališče. Terčelj, kandidat za blaženega, če bo gospodu dr. Primožu Krečiču kot postulatorju in mag. Bogdanu Vidmarju kot vicepostulatorju uspelo prepričati odgovorne v Cerkvi.

Zakaj se slovenska Cerkev mučencev tako zelo otepa. Po podatkih don Anteja Bakovića je bilo med drugo svetovno vojno in po njej ubitih več kot 200 slovenskih duhovnikov, veliko mučenih. A mučeni brez smrtnega izida niso in ne morejo biti mučenci, o čemer priča primer g. Jakoba Ukmarja. Če mučeni po čudežu preživijo, pač ne sodi v kategorijo mučencev. A veliko jih ni preživel. Slovenska Cerkev molči. Morda zato, ker se premalo zaveda, da je v molitvi skupnega kesanja ne le kesanje za vse, kar je kdo slabega storil, temveč tudi za vse, kar je kdo "dobrega opustil", torej za greh mlačnosti, brezbrzičnosti.

Filip Terčelj, duhovnik, človekoljub in rodoljub. In ne nacionalist, kot ga želijo nekateri prikazati, saj se kot nacionalist ne bi zavzel za tirolske "Švabe" (tako so jih označevale poveljne oblasti) iz vasi pod Ratitovcem, za kar je plačal s smrtjo.

In ne sodelavec komunistov, čeprav privrženec OF, temveč protifašist, torej klen čedermac, željan svobode slovenskega človeka in slovenskega jezika, ki ga je negoval kot urednik in pisec, tudi nabožnih pesmi. Borec za svobodščine malega človeka – delavca in tudi duševnega bolnika. Učitelj mladih, katerim se je razdajal ne samo kot katehet. Filip Terčelj, Božji služabnik, vsevdilj v služanju malemu človeku in človeku v stiski. Na malem davškem pokopališču počiva velikan slovenskega ljudstva. Tudi on kot "bolečina živih", a morda kmalu tudi priprošnjik.

Bolečina živih je bolečina, ki prizadene najbližje umrlega, a tudi bolečina vseh, ki so sejali smrt. Katero človeško srce je lahko tako kamnito, da ne pestuje poslednjega pogleda, poslednjega krika ali vzdihla moža, žene ali otroka, ki mu je zavdala človeška roka? Le katero živo srce lahko živi polnost in radost življenja in ne ve za bolečino, če je njegova roka zadala smrt? Velika je ta bolečina, vpijoča do neba in usmiljenja vredna, prav toliko kot bolečina žrtev in njihovih najbližjih. Ne utišajo je glasne besede ne jurišna pesem, ne zastre je zlato, niti na pozlačenih oltarjih ne, ne zaustavi je šepet gozdov, ne zaježijo je vrči vina. V čem naj se umiri? Včasih prekipi v tepež, tudi lastnih žena in otrok, včasih se zagodži v zanko, zataknjeno za lasten vrat, včasih se razbohota v razpadajočo domačijo čudaštva in osamelosti. V čem naj se umiri? V čem naj se umije?

Povejte, tudi vsi tisti ljudje, ki še vedno molčite. Spregovorite, ker časa je malo. Povejte in poklekните na zemljo, ki nas nosi. Umirite srce in izmijte to kri, da bo smeh vaših otrok in vseh otrok naše dežele radosten. Da se bodo spočila srca živih in bodo v miru počivali mrtvi. Povejte, da bomo lahko živeli v polnosti Ljubezni! Da se bo naša zemlja umirila in bo lahko zrcalila Božje obličje. Da bomo lahko res svobodni – v srcih, ne le na papirju premirja.

Julij, 2015
Ines Cergol

Bruselj, pravo referenčno mesto

Evropska in naša prestolnica

V središču letošnjega poletja, pravzaprav že celega leta, je gotovo Evropa. V začetku julija sem imel priložnost obiskati Bruselj, našo "prestoľnico". Čeprav nekateri niso še tega sprejeli, ali nočejo sprejeti, sem prepričan, da je to vedno bolj naše pravo referenčno mesto. Ne samo zato, ker imajo tu sedež glavne evropske institucije, parlament, komisija z vsemi direktijami, agencijami in uradi, Svet Evrope, Evropski svet, Nato itd., ampak ker se tu dejansko, z veliko težavo in s številnimi stranpotmi, le ureničujeta in udejanjata ideja in načrt zedinjene Evrope.

Tako, ko zapustiš zlata rodovitna polja, obkrožena z geometrijsko pravilnimi nasadi dreves, in se povzpneš nad treviškimi letališčem Canova, ko preletiš in občuduješ alpsko krono v morju oblakov, doline, pašnike, gozdove, lepo obdelane bavarske planote ter potem ko se spet spuščaš v enako bogat zeleni mozaik pravokotnih polj, zagrajenih s simetričnimi zavesami dreves in obkroženih od mest, ki so zrasla na urbanističnih jedrih rimskih "castra", ko pristaneš na bruseljskem mednarodnem letališču Zaveltem, vse potovanje, ki traja poldrugo uro, te ne zapustita občutek in zavest, da si, živiš, v eni in isti deželi. Pri tem se spomnim branja zgodovinarja Marca Blocha in njegovega dela o "izvirnih značilno-

les. Tu se še dobijo stari antikvariati in trgovine z razno obrtniško šaro, še iz kolonialnih časov. Kdor obvlada italijanski ali kak drug romanski jezik, nemščino ali angleščino, se tu ne počuti kot tujec. Vsi cestni napisi, imena ulic in trgov, elektronske prometne informacije, tudi v metroju, so v obeh jezikih tu živečih

Inocenca X. Sugestiven je bil tudi mimohod skozi hodnik pozlačenih, hromatiziranih in v različnih tehnikah barvanih kipov iz bronu, ki so v dveh dolgih vrstah ponazarjali en sam in obsesiven motiv - umetnikov avtoportret. Simetrični dvojniki Jeana Fabrea z najrazličnejšimi variantami dramatičnih, vzhičenih, groteskni, hieratičnih, spokojnih idr. izrazov, okrašeni z vsakovrstnimi rogovi, oslovskimi in nadnaravnimi ušesi, rogovilastimi izrastki, so ustvarjali statični mrtvaški ples mladega dajmona, ki se nemočno smeji in kriči sodobni pogoltnosti. Sledil je ogled štirih nadstropij, kjer je zbran dokaj popoln izbor največjega belgijskega umetnika Renēja Magrittea, po raznih obdobjih, od konstruktivističnih začetkov in stikov s sopotniki, od De Chirica do drugih umetnikov nadrealistične podobe in besede, kot Breton, Eluard, Aragon. Sledila je faza med 30. in 50. leti prejšnjega stoletja, ko se je spoprijel tudi z reklamo in so nastale njegove znamenite sanjske in poduhovljene nadrealistične slike, z rahlim humorjem, npr. iz obdobja "vache". Iz naslednjega dvajsetletja pa so bile večje slike kot L'Empire des Lumieres (1951-1954). Ob učinkoviti filmsko dokumentarni in fotografski kulisi so bili na ogled olja, gvaši, risbe, skulpture, reklame, notni zapisi, časopisi in revije, kot dopolnilo vsemu pa slike še drugih sopotnikov kot znamenite Dalijeve Skušnjave sv. Antona ali pa Francisca Picabije.

Bogata je bila zbirka domačih ustvarjalcev Fin-de-siecla oz. belgijskega Art Nouveau, se pravi sinkretičnega gibanja, ki je zajel ob koncu 19. in začetku 20. stoletja številne panoge čiste in uporabne umetnosti, od slikarstva in kiparstva do keramike, zlatarstva, glasbe, pohištva, arhitekture, dizajna, fotografije. Ta je tudi v Bruslju zadobil svojske poteze kot druge znane evropske variante, angleški Arts & Crafts, du-najpska secesija... V lepi poltemni postavitvi si lahko šel skozi razne sezone od realizma in raznih njegovih podvrst (plenerizma, socialnega), do impresionizma, novega in post-impresionizma, simbolizma, idealizma. Med vsemi znanimi imeni (Corot, Rodin, Seurat, Bonnard, Khnopff) me je posebno prevzel domačin James Ensor s svojimi ekstravagantnimi, skrajnimi, nenavadnimi, psihološkimi orisi bodisi stvarnosti zadnjih in najrevnejših kot tudi prefinjenih meščanskih interjerjev, orientalskih tihožitij, pejsažev. V veliki zbirki Gillion-Crowet, posvečeni evropski dekorativni umetnosti obdobja, si lahko užival ob pravih umetninah kot npr. pozlačeni bronasti kipec pariškega Čeha Alfonsa Muhe, ki z elegantnimi, senzualnimi potezami in dekoracijo iz malahita pooseblja Naravo, po vzorcu Sarah Bernard.

Žal mi ni uspelo si boljše ogledati drugih pomembnih modernistov, kot sta Leon Spillaert in Felicien Rops. Sicer temu in že omenjenemu Fabreu je posvečena do konca avgusta v zgodovinskem mestecu (Ropsovem rojstnem mestu) Namur (nedaleč od bruseljskega letališča za leto Ryanair Charleroi) velika vzporedna razstava Rops/Fabre. Na raznih lokacijah so na ogled vzporejajoče se slike in risbe obeh avtorjev, simbolistično in ekspre-

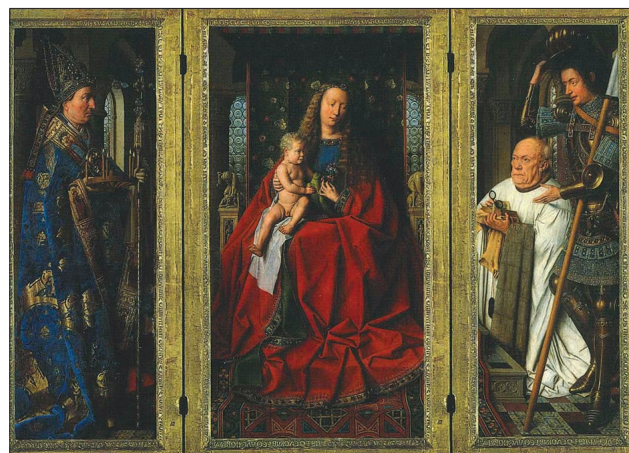
sionistično navdihnjene Ropsove ikone ter preko 250 Fabreovih groteskno stripovskih slik, vinjet, kipov (kar na odprtem), instalacij in tudi nekaj gledaliških predstav; ob priložnosti je sodeloval tudi francoski filozof Bernard-Henri Lévy.

Največje doživetje pa je gotovo predstavljal bližnje in neposredno srečanje z velikimi interpreti severnega slikarstva,

bitelje glasbe severne Evrope.

Evropa

Pri našem obisku se zaradi časovne stiske nismo mogli posvetiti ogledu EU institucij v Bruslju. Pošteno povedano, tisti drugi julijski konec tedna je bil za vse nas nekoliko moreč zaradi težavnih in dramatičnih dogovarjanj za rešitev grške krize. Ko smo se sprehajali po lepih bruseljskih zgodovinskih ulicah, uživali ob omenjenih umetninah (obiskali smo tudi muzej stripa), tudi ko smo kosili v grških restavracijah za turiste v bližini Velikega trga, se nismo mogli znebiti skrbi, ki se je potem k sreči obrnila v pozitivno smer. Ravno tiste dni so se finančni ministri in vladni poglavarji

Triptih Madone s komornikom Jorisom van der Paelem iz leta 1436

znanimi kot Rembrandt, Breughel starejši in mlajši, Hieronimus Bosch, Rubens, Cranach, Jordaens, Van Dyck, Memling, pa tudi manj znani, vsaj zame, a naravnost presunljivi, kot sta Metsys in Mabuse.

Bruges - Brugge

To sem lahko še bolje občutil v Brugesu, kamor smo šli na krajši izlet, kjer sem si lahko boljše ogledal t. i. "Flamske primitivce" Jana Van Eycka, Memlinga, Van der Goesa. V prvi vrsti krasen Van Eyckov portret žene Margarete in slovit triptih Madone s komornikom Jorisom van der Paelem iz leta 1436. Izreden realizem, skrb za detajle, prefinjeni kolorizem, s severno svetlobo, ki je mi ne poznamo in jo lahko le občudujemo. Potem so bili še drugi, manj znani, a očarljivi, Provost, Benson, Isenbrant, David. Pri mnogih sakralnih motivih so slikarji ob boku Madone ali svetnikov kar mirno in brez predsodkov portretirali donatorje ali kupce slik, čisto laično, kar odraža tudi samozavest in ponos takratne meščanske družbe ob gospodarskem in

evro-območja oz. EU trudili skupaj z Grčijo, da bi prišli do kompromisa, za vse sprejemljive rešitve.

Hči Lara je po študiju ekonomije doma in v Ljubljani in enoletnem Erasmusu na Danskem začela svojo delovno izkušnjo v Bruslju kot stažistka na sedežu naše Dežele FJK (zahvaljujoč se štipendiji federacije deželnih zadružnih bank), v isti palači, v kateri imajo sedež še druga predstavništva regij nekdanje Jugoslavije, na Rue de Commerce, kjer je tudi slovenska ambasada v Bruslju. Pri nas na splošno so na udaru velik pesimizem in značilne negativne družbene strasti, ki se pojavijo v časih velikih sprememb in pretresov. Naša generacija, ki ni neposredno poskusila zadnje vojne in je začela uživati, kar je nudila država blagostanja oz., kot se danes imenuje, socialna država, se jim stežka odpove. In bo tudi z veliko težavo dobila prave vzrode za spremembe (boleče), ki so potrebne. Mislim, da je v rokah novega rodu, da bi to skušal rešiti z novimi in ustreznimi prijemi, a tu ne sme biti jalo-va bitka med skrajnimi stališči čistokrvnih ekonomistov bodisi tistih, ki so za čisto tržišče, bodisi tistih, ki so za čisto socialo.

Ko smo bili v začetku 90. let na podobni točki, ko so naša in ostale evropske države doumele, da se je končala določena povojna faza, je za nekaj let vodil vlado Carlo Azeglio Ciampi. Dobro se spomnim, takrat

je odstopil od mesta guvernerja Banca d'Italia in prevzel nelahko vlogo. Ciampi je bil tudi odločen finančni minister v Prodijevi vladi, ki je pripravila zahteven prehod na evro, in nato predsednik države v nelahkih časih. Zanimivo je, da je on pripadnik rodu, ki ga je zajela druga svetovna vojna v Nemčiji, ko se je tam izpopolnjeval kot klasični filolog, kot oficir je potem tudi sodeloval z odporiškim gibanjem Giustizia e liberta'. Po vojni pa je opravil še pravno-ekonomske studije in vstopil v Banco d'Italia, kjer je napredoval do najvišje stopnje. Omenil sem Ciampija, ker se mi zdi vzoren profil strokovnjaka in politika, ki združuje v sebi strokovno znanje, a tudi etični naboj in vizijo, zmožnost posluha in dogovarjanja za obravnavo in reševanje zahtevnih in kompleksnih vprašanj, kot so tista, ki smo jim priča v tem času.

Estetika brez etike ne gre nikamor. Te in druge misli so se mi utrnile ob obisku "naše" prestolnice in občudovanju njenih lepote in umetnin.

Davorin Devetak

Atomium

stih francoske ruralne zgodovine", v katerem stavi v ospredje enotnost skupnih evropskih civilizacijskih naporov, ki so se začeli v zgodnjem srednjem veku, ko so se postopno redčile velike gozdne površine in so se sorazmerno večala obdelana obljudena območja.

Komaj milijonsko mesto te ne napade s svojo velikostjo. Le palače z nekaj nadstropji, zgodovinske hiše z značilnimi ozkimi fasadami in špičastimi strehami, ne preširoke avenije in bulvarji, kjer se ob krožiščih vzdigujejo redke stolpnice z evro-uradi, in tudi manjše uličice te sprejmejo brez pretiranega neonskega in piksel-skega blišča, ki si ga vaje iz drugih prestolnic naše globalizirane poloble. Seveda se lahko z avtom in metrojem naučijo velikih vodstvenih palač ali perifernih četrti, kjer sta stari in novi sedež NATO, kjer je obvezna točka vseh bruseljskih obiskovalcev: sloviti pomnik Expoja Atomium, bleščeče elegantna in sloka struktura, ki po pol stoletju še vedno fascinira in ne kaže zoba časa.

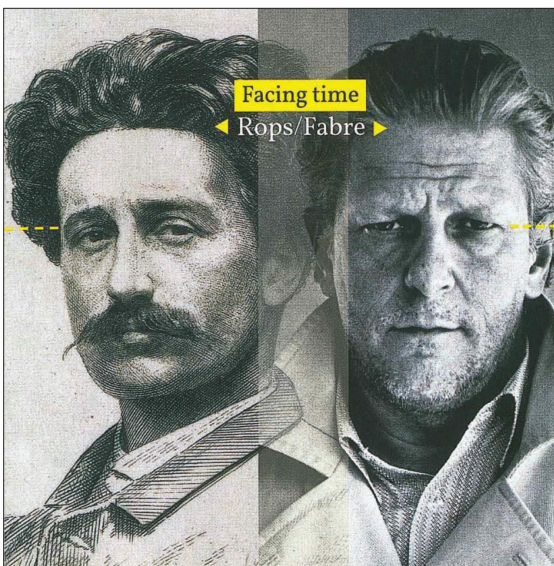
Po Bruslju se lahko sprehajaš kar peš. Od glavnega Velikega trga, Grand Place oz. Grote Markt, se lahko napotiš proti muzejskemu središču, ki je v bližini kraljeve palače, ali pa proti trgu Sablon, v smeri velike Sodne palače, kjer je lep razgled, in se lahko z dvigalom spustiš v tradicionalno četrt Les Marol-

narodnosti, v francoščini in flamščini, tako si lahko precej pomagaš z besednim zakladom latinsko-romanskega ali germansko-saškega izvora. Pa tudi ljudje, ki jih srečuješ na ulici, policaji ali uradniki, so prijazni; verjetno so vajeni multikulturnega in večjezičnega živčava, ki daje dušo in bistveno zaznamuje mesto že več desetletij.

Muzeji

Kraljevi muzeji lepih umetnosti Belgije obsegajo več sklopov na enem samem mestu. Iz glavnega vhoda imaš na razpolago najprej Moderni oddelek, t. i. The curators choice (Kustosova izbira) in muzej, posvečen starim mojstrom (od 15. do 18. stoletja). Zraven je še trinadstropna stolpnica s kletnim prostorom, povsem namenjena Magritteu. V podzemnih prostorih je tudi morda še najzanimivejši muzej Fin-de-siecle, ki se razteza na kar štirih etažah, ki so skopane na "griču muzejev".

Začel sem kar z "izbiro kustosa", najbolj znanega živečega belgijskega in enega najbolj kontroverznih umetnikov nasploh, Jeana Fabrea, ki je ponujala kar nekaj močnih del. Denimo mojstrovino jugoslovanskega Parižana Vladimirja Velickovića, eno od njegovih anatomsko dinamičnih prikazni (Morsures iz 1971), ali pa skulpturo ruskega Francoza Osipa Zadkina La Ville détruite iz 1947 (po po-

rušenem Rotterdamu). Posebno bolesten je bil znameniti Papež s sovama, ki ga je Francis Bacon naslikal 1938 po znamenem Velasquezovem portretu papeža

“Pismo iz druge Gorice / Ideologije vsakdanjega življenja”

Odmevi v goriškem prostoru

Članek Novogoričana Miha Kosovela, objavljen v Novem glasu 30. julija 2015 na str. 13, je smiselno in spretno napisano besedilo z jasnim sporočilom: Različne in pogoste izjave, da se v goriškem/novogoriškem ali kakšnem drugem mestu, pri čemer poleg Nove Gorice in Gorice navaja tudi Ajdovščino, nič ne dogaja, so po njegovem mnenju neresnične, škodljive in ideološke. Primeri, ki jih v obsežnem članku navaja, so v meni našli pozitiven odmev in dopolnitev. Nadnaslov “Pismo iz druge Gorice” (v nadaljevanju Pismo) je duhovita domislica, ki opozarja na zamenjavo običajne perspektive. Spomni nas, kako dobro bi bilo, če bi Nova Gorica premogla takšen teden, kot je Novi glas, in sicer z veliko občutljivostjo za kulturne potrebe Goriške. Marsikdo bo imel ob tej trditvi pomisleke, češ da v našem prostoru izhajajo dnevniki Primorske novice, vendar ni dvoma, da je težišče zanimanja tega primorskega časnika bolj obmorsko kot severnoprimorsko področje. V najboljšem primeru poroča o različnih dogodkih, ne sooblikuje pa zavesti o goriškem prostoru. V Novi Gorici je dolgo izhajala, potem pa, žal, skoraj neopazno usahnila družboslovna revija Primorska srečanja. Ali se v goriškem prostoru res nič ne dogaja in pomenijo takšna in podobna pisma, kot je Kosovelovo, le glas vpijočega v puščavi? Menim, da ima avtor Pisma nedvomno pravico, celo dolžnost, da kot glavni in odgovorni urednik revije *Razpotja* povzdigne svoj glas. Omenjeno revijo že šesto leto izdaja Društvo humanistov Goriške s sedežem v Novi Gorici in je del evropske mreže revij s področja kulture Eurozine, finančno jo podpirata Javna agencija za knjigo in Mestna občina Nova Gorica, izhajajo pa v razmerno visoki nakladi 1500 izvodov in ima svoje člane uredništva in pisce v Sloveniji pa tudi po svetu od New Yorka do Budimpešte. Prav tako kot avtorji so po svetu razsejani tudi bralci njenih družboslovnih študij. Od A do Ž napisana v slovenski, si revija *Razpotja* ne zastavlja abotnih vprašanj, ali je smiselno pisati znanstvene razprave v slovenskem jeziku. Glede na omenjeno, bi smel Miha Kosovel ob izjavah, da se v Novi Gorici nič ne dogaja, celo udariti po mizi od

užaljenosti in ponosa. Podobno kot on tudi jaz menim, da je izjavljanje, da se nič ne dogaja, škodljivo in neresnično, vendar se hkrati zavedam, kako težko je dokazovati nasprotno. Naj začnem naštevati različne mnogoštevilne prireditve, v katerih so enakovredno zastopani tako starejši kot mlajši izvajalci? In da so med njimi nekatere glasbene, gle-

ne, v kateri bi se lahko tudi razgledovala, ne samo kupovala. Založenost osrednje knjižarne v kulturnem prostoru (po mojem mnenju) ne sme biti samo odraz nakupovalnih nujnosti, pomembno je, kako v njej razumejo svojo vlogo pri informiranju bralcev. Kot dober primer širšega razumevanja te vloge naj navedem Katoliško knjižarno v Gorici, ki je bila več let edina

dališke in filmske tako dobre, da nam v Novi Gorici ni potrebno jokati za Ljubljano! In da v Goriški knjižnici Franceta Bevka tudi s pomočjo medbibliotečne izposoje in domoznanskega oddelka za minimalno letno članarino dobiš (skoraj) vse! In da filmsko dogajanje, povezano s Silvanom Furlanom, prireditve in delovanje Kinoateljeja učinkovito povezujejo Gorico in Novo Gorico v skupen kulturni prostor, kjer združujejo moči obetavnih ustvarjalci... Bojim se, da sem tudi sama kdaj izjavila (O, mea culpa!), da se v Novi Gorici (in še prej v Ajdovščini) nič ne dogaja, vendar vidim v takšnih izjavah (svojih in drugih) predvsem znamenje trenutne zlogočasnosti in neuresničene želje po velikem svetu, v smislu: Če ne morem imeti vsega, je nič še najbližje popolnosti. A naj se vrnem k “Pismu iz druge Gorice”. V njem me je nekaj opaznanj in trditev tako kušnje pri iskanju zadnje (tj. tretje) pesniške zbirke Milana Šelja *Gradim gradove*. Nisem je našla v Novi Gorici, pa sem jo šla kupit v Ajdovščino. Obe prodajalni sta v lasti Mladinske knjige, o ajdovškem izvodu pa so mi, tako kot že večkrat prej za kakšno drugo knjigo, prijazno povedali v novogoriški. Kaj bi torej še rada? Želim si knjigar-

slovenska knjižarna v slovenskem etničnem prostoru v Italiji. Kosovel omenja “pregovorno skreganost /.../ izreden vpliv, ki ga ima lokalna politika na vsakodnevno življenje prebivalcev /.../ kot posledico nekih družbenih in geografskih danosti”. Vse to drži, prepričana pa sem, da je pomembna značilnost goriškega prostora prav to, da so si že v prvih desetletjih po drugi svetovni vojni njegovi prebivalci prizadevali premagovati te ovire, pa naj bodo ekonomske, politične, kulturne in druge. Vzorčen in vzoren primer strokovno-znanstvenega čezmejnega sodelovanja je 20 zvezkov *Primorskega slovenskega biografskega lek-sikona*. Pobudnik zanj je bil Martin Jevnikar, pri pisanju so sodelovali znanstveniki različnih političnih prepričanj z obeh strani meje, izdajala pa Goriška Mohorjeva družba. Podobno vzorno sodelovanje v korist avtorjev in bralcev je značilno za delovanje knjižnic v Gorici (Posoška državna knjižnica in slovenska knjižnica Damira Feigla) in Novi Gorici (Goriška knjižnica Franceta Bevka). Knjižna zaloga Domoznanskega oddelka dokazuje, da so po drugi svetovni vojni skrbeli zanj ne glede na ideološke okvire in tako zapolnili praznine, ki jih je med obema vojnoma povzročil fašizem. Med sodobnimi kulturnimi ustanovami tako široko pojmuje svoje delovanje tudi Kinoatelj, ustanovljen v Gorici in zdaj dejaven tudi v Novi Gorici. Miha Kosovel navaja kolumne, ki jih v reviji *Mladina* piše

Maja Novak, in omenja njeno oznako novogoriškega prostora kot 'kvaziurbane puščave'. Ker omenjena pisateljica piše dobro, jo ne glede na vsebino z zanimanjem berem. Z njo popolnoma soglašam, ko piše o škodljivosti sodobnega pranja možganov v smislu, misli pozitivno, sicer si soodgovoren za vse, kar ni takšno. Dober primer tega je npr. članek Kam pridemo brez domišljije (*Mladina*, 10. 7. 2015, na str. 65) Vznemirja pa me njeno splošno zaznavanje novogoriškega prostora kot puščave. To bi pomenilo, da mnoga resna prizadevanja novogoriških kulturnikov pri njej ne najdejo odziva, še huje, če pomislim, kako na različnih ravneh so razprostrte mreže najrazličnejših odnosov med ljudmi v mestu – obžalujem, da ni del nobene od njih. Pisec Pisma primerja Ajdovščino in Novo Gorico po tem, da prebivalci obeh mest tožijo o tem, kako se pri njih nič ne dogaja. Nasprotno, Ajdovščina s 7000 prebivalci vzbuja v avtorju spoštovanje zaradi vsega, kar premore. Dodati moram svoj pogled na razlike med obema mestoma. Ajdovščina ima vse, kar premorejo veliko večja mesta, npr. knjižnico in Pilonovo galerijo, edinstvena pa je po svoji burji. Ne poznam Ajdovca, ki bi se zaradi nje pritoževal ali jo celo preklinjal. Vsiljuje se mi misel, da so tudi neprijazne gospodarsko-politične okoliščine po osamosvojitvi Ajdovci sprejeli z jasnejšo zavestjo o svojem položaju kot Novogoričani. V Gorici stoji še danes hiša in delavnica bratov Rusjan, letalcev in letalskih konstruktorjev. V Novi Gorici imamo skoraj novo palačo, ki se imenuje Eda tako kot letalo Edvarda Rusjana, in betonski Lenassijev spomenik prvemu slovenskemu letalcu, v Ajdovščini pa delujeta kar dva proizvajalca letal: svetovno znani Boskarolov Pipistrel, ki izdeluje ultralahka letala, in mladi C-ASTRAL, kjer izdelujejo brezpilotna, tj. robotska letala. Pobudo za slednjega in zagonska sredstva je prispeval režiser Marko Peljhan, ki živi v ZDA in deluje po vsem svetu (pred tem je živel v Novi Gorici, kamor so se iz Ajdovščine priselili njegovi starši, in študiral v Ljubljani). Zaposleni v C-ASTRAL-u so iz Vipavske doline, v glavnem pa mladi strokovnjaki iz Ajdovščine. Naj zaključim! Hvala Mihi Kosovelu, ki me je s svojim Pismom dovolj vznemiril, da sem se v teh vročih dnevih posvetila razmišljanju in pisanju. Zelo namreč cenim angažiranost in pripadnost prostoru, ki ju razkriva njegovo pisanje, pa tudi urejanje revije *Razpotja*. V njenih pri-spevkih vidim odraz moči in samozaupanja sodobnih goriških izobražencev. Družboslovje, humanistika in kultura gredo torej naprej!

Marija Mercina

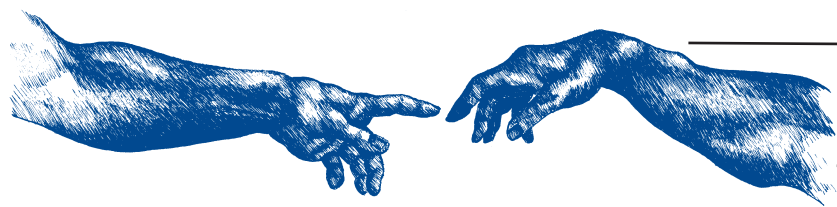
Radi imejmo svoj jezik in kulturo!

Zmagali smo po besedi, pesmi, knjigi

Slovenci ne praznujemo starodavnih bitk, kot jih praznujejo Španci in Srbi. Slovenci tudi nimamo prazničnega spomina na velike popotnike in pomorščake, kot ga imajo Portugalci. Slovenci nimamo svojih kraljev, ki bi jih lahko slavili kot ustanovitelje nacije, na način kot Madžari slavijo svojega kralja Štefana. Slovenci nimamo nikjer kakšne aleje slavnih in pomembnih prednikov, kjer bi se na enem mestu sprehodili mimo njihovih kipov in se počutili zgodovinsko pomembne. Pravzaprav se glede naše preteklosti, glede naših minulih bitk ter glede naših vojskovodij in političnih voditeljev, še najraje prepiramo. Imamo tako rekoč dar za prepiranje za nazaj. Poskušajmo s celjskimi grofi. Morda nas od starodavnih politikov in bojevnikov še najbolj združujejo prav oni, katerih tri zvezdice na modri podlagi imamo v državnem grbu. A že kar spočetka ni povsem jasno, zakaj točno imamo te srednjeveške plemiče tako visoko postavljene. Ker v njihovih posestih vidimo zametke slovenske državnosti? Ampak takrat je šlo za fevdalno posest, ne za državo – lahko ugovarjamo. Ker smo očarani nad njimi, saj so kot spretni politiki obvladali prostor od avstrijskih Alp do Beograda? Tolike moči namreč ni imela ne prej ne pozneje nobena slovenska politika. Ob njih se tudi Slovenci počutimo malo imperaliste. Ker so morda poskušali združevati Slovence v eno deželo? Ampak takrat slovenske nacionalne zavesti, kot jo razumemo danes, ni bilo – se glasi ugovor. Zapovrh si tudi zgodovinarji niso niti povsem enotni, če Žovneško gospodo sploh lahko imamo za potomce Karantancev, torej za Slovence. Skratka, tudi s Celjskimi grofi se lahko najdemo v slepi ulici, če v želji po povečanju narodnega ponosa in iz potrebe po utrjevanju politične zgodovine preveč stavimo na njih. Pri političnih in bojnih nam ne gre. Nekaj pa vendarle je, na kar smo Slovenci ponosni. Nekaj kar kot Celjani in Ljubljanci, kot levi in desni, kot verni in neverni vendarle praznujemo enotno in zares. To je naša kulturna tradicija; to so prazniki, povezani z besedo, pesmijo, knjigo. Imamo kar tri. 8. februarja se spominjamo našega največjega pesnika Franceta Prešerna. Nato imamo 8. junija Dan Primoža Trubarja, spomin na moža, ki nam je dal prvo knjigo v domačem jeziku. Na kulturo, jezik in knjige se veže tudi Dan reformacije, ki ga praznujemo 31. oktobra. Splošno je namreč sprejeto, da smo Slovenci skozi zgodovino preživeli: – ne zaradi močne vojske – kot vojaki smo služili mnogim tujim gospodom; – ne zaradi močnega gospodarstva in trgovine – ki ju nismo imeli, saj smo bili v večini kmetje; – ne zaradi izjemnih znanstvenih in umetniških presežkov – te je ustvarjala soseščina z Benetkami in Dunajem na čelu; – temveč smo preživeli zaradi ljubezni do jezika – zaradi kulture. Slovenci smo se izkazali za zmagovit narod, je zapisal zgodovinar

Jože Dežman. In zato je zelo napčno, kadar sami sebe dojemamo kot malo sivo miš sredi velike Evrope. Mi nismo mala siva miš, mi smo kolektiv zmagovalcev. Ohranili smo se in iz obrobne naroda smo postali narod s svojo državo, ki je danes enakopravna članica zveze evropskih držav. Gre za veliko kulturno in politično zmago. Zlasti če pomislimo, da naša zmagovita bitka ni bila toliko v orožju, s katerim smo odgnali zdaj te zdaj one sovraige, kot v besedi, ki smo jo hranili v srcu in spočeli na ustnicah. Ko torej Slovenci praznujemo besedo, knjigo in kulturo, praznujemo svojo najmočnejšo in najbolj imenitno silo. Silo, ki nas gor drži. Ta sila ni služila le za golo ohranitev jezika, temveč se je na dolgi rok pokazala kot izrazita politična in državotvorna sila. Slovenci smo ljudstvo knjige in v tem je naša moč preživetja. **Poglejmo v prihodnost** Družboslovci pravijo, da bo XXI. stoletje stoletje globalizacije. Kulture, rase, življenjski slogi se bodo še bolj mešali in združevali kot doslej. Kaj pomeni globalizacija? Predstavljajte si: neko popoldne se trije fantje iz Celja, trije fantje iz Johannesburga v južni Afriki in trije fantje iz Tokia, vsak na Japonskem tam, kjer so doma, odpravijo v kino. Kaj bodo šli gledat? Trenutno je velika možnost, da zadnjega Hobita. Kako bodo oblečeni? Verjetno v teniske in kavboje ter kakšna jakna čez? Kaj bodo kupili pred vstopom v kinodvorano? Pokovko in Coca-Colo. Kaj bodo držali v levi roki? Svoj pametni telefon, po katerem bodo občasno brskali in brali sporočila. To je globalizacija! Pred sto leti bi fantje v Celju, Johannesburgu in v Tokiu povsem drugače preživljali svoj prosti čas in bili oblečeni zelo različno, danes so si v tem osupljivo podobni. Samo še barva kože in oblika oči je ostala kot izpred sto let, njihov vzorec obnašanja in kulture pa je tako rekoč isti. Nekoč ločene in daljne kulture so danes vržene v isti lonec, v katerem nastaja neka nova vrsta juhe. Temu se ne da ubežati. Globalizacija je dobra, ker povezuje svet. Nikoli človeštvo ni bilo tako, lahko rečemo, družinsko združeno, kot je danes. Globalizacija je slaba, ker z lahkoto briše lokalno kulturo in vzpostavlja eno in edino kulturo, ki večinoma izhajajo iz severnoameriškega potrošništva. Vprašanje je na mestu. Bomo mali narodi, ki ne moremo tekmovati z ameriško globalno kulturo, sploh preživeli v času globalizacije? Slovenci smo šli skozi hude zgodovinske pretrse in ostali na svoji zemlji. Bodo zdaj kino, pokovka, Coca-Cola in kavbojke doslegle, kar niso dosegli naši sovraige – namreč, da nas odstranijo s prizorišča? Sliši se grozno. Recept je tisti od zmeraj: nič te ne more vreči s tečaja, niti globalizacija ne, če boš imel rad svoj jezik in kulturo. Če hočemo obdržati svojo zmagovito linijo in ostati med narodi zmagovalci, ni druge, kot spet vzeti v roke slovensko knjigo, zapeti slovensko pesem, držati se slovenskih ljudskih običajev. Negovanje domače besede je sila, ki je niti pekel ne premaga, kaj šele, da bi to zmogla globalizacija.

Branko Cestnik
(www.casnik.si)

BODI ČLOVEK!

Stražar pravi: “Prišlo bo jutro, četudi je noč!” (Iz 21,12)

Novi prilogi na pot

Stvarno in nestvarno v našem življenju

V vaših rokah je po nekaj mesečnem odmoru spet priloga “Bodi človek”!, ki je tokrat nekoliko bolj poletno obarvana, vsaj v tematskem smislu. Veselimo se lahko dejstva, da je v njej spet eno izmed standardnih peres, Aljoša Vodopivec, ki zaradi raznih obveznosti nekaj časa ni mogel sodelovati.

Sprehodimo se torej malo po temah tokratne številke in razmišljajmo. Matevž Vidmar se spopada z Bogom, ki ga “pošiljamo na počitnice”, kar je izredno aktualna tema vsakega poletja. Vprašanje, kako je z Bogom med počitnicami, nikakor ni banalno, temveč je zelo pomembno vprašanje, ker se dotika samega jedra ali bistva naše vere, našega življenja tudi. Gre za odnos, ki ga imamo do “verskih reči” in za to, kaj nam vera pomeni, kako jo doživljamo, kako v njej vzgajamo, kaj torej prenašamo na naše prihodnje rodove. Konec koncev gre za vprašanje, kaj nam pomeni sploh “verska vzgoja”. Danes, ko imamo številne hobije in krožke, lahko postane tudi vera le eden od hobijev ali krožkov. V dnehi, ko to pišemo, poteka v naši župniji oratorij, prihajajo takšni in drugačni otroci iz takšnih in drugačnih družin. Neka mama pravi, potem ko otroka že drugo leto hodita na oratorij, da jo zanima, jo

mika, da bi jeseni otroka vpisala tudi k verouku, saj je v njihovi družini preskočila neka iskrica in so začeli obiskovati cerkev. Vendar pa ima pravi pomislek, saj je dejala, kako to vendarle ni krožek, ampak drugačne vrste zadeva. Kakor ne moremo biti starši le po nekaj ur na dan ali le kak dan v tednu, ampak smo to vedno, enako ne

počitnicami pomeni odpovedati se celo poletje duhovni hrani. O hrani govori tudi prej omenjeni Aljoša Vodopivec, saj se spopada z novimi prehranjevalnimi navadami oz. modami. V marsičem se gre v neke skrajnosti, ki so lahko zelo nečloveške in celo nezdrave. Gre za t. i.

“salutizem”, ki spet ne more biti nekaj dobrega za človeka, ker je pač “-izem”. Prevelika pozornost lastnemu telesu in izgledu, kar je lahko zelo nevarno, saj kaj lahko dobimo nekega boga, ki je narejen po naših merilih, mi pa mu žrtvujemo vse mogoče, praktično tudi lastno življenje, čeprav po koščkih. Ni nenavadno, da vse to ljudje

zahtevajo tudi od svojih bližnjih. Naš sodelavec se zlasti ukvarja s tem in seveda tudi z veliko pozornostjo, ki jo namenjamo hrani nasploh. Vse mogoče

kuharske oddaje, tekmovanja ... Kot sami veste, tudi sam rad kuham, a tu gre za tveganje, da pozabimo na

najpomembnejše. Človek ne živi le od kruha, pravi Gospod. Res je, veliko nematerialnega je še, kar sestavlja človeka, a smo na to kar pozabili. Življenje je treba le izkoristiti, užiti, dokler je, potem je vprašanje, kaj pride, če sploh kaj ... Nikogar tu ne obsojamo, treba pa je razmišljati in si zastavljati določena vprašanja ter presoditi, kam neka zadeva pelje in če je to dobro. Samo to. Spoštujemo ljudi in njihove odločitve, to pa še ne pomeni, da jih ne bomo kritično pretresli,

ampak kar nekritično sprejeli. Še pred pravico, je to naša dolžnost, saj si je človek dolžan stvari osmisliti, si jih razložiti.

O tem, da se človek zave, kaj je pomembno in bistveno v življenju in da gre za veliko več od le materialnega, piše tudi Primož Krečič. Piše tudi o odvečnem v življenju, kar nas pravzaprav ovira, mori in vleče k tlom, namesto da bi nas dvigalo. Odločitev za preprosto se tako ponuja kar sama od sebe, da bi se vsaj malo osvobodili odvečnega bremena. Tu sta seveda pomembni tudi notranje očiščenje in prečiščenje, saj vemo, od kod izvira pravzaprav dobro in zlo pri človeku – iz njegovega središča, ki ga označujemo kristjani s pojmom “srce”.

K temu nam pomagajo različne duhovne poti, ena od zelo pomembnih in starodavnih je Jakobova pot. Bogdan Vidmar nam predstavi sv. Jakoba Starejšega zato, da bi morda postala njegova pot tudi naša. Lepa možnost in priložnost, da nekaj spremenimo v svojem

življenju s pomočjo tega svetnika in njegove poti. Sam se ukvarjam v članku z našo utrujenostjo, glede na to, da je sedaj čas dopustov. Vsak od nas opravlja takšno in drugačno odgovorno nalogo, zato lahko rečemo, da smo vsi neke vrste pastirji, če že ne drugače, pa nad samim sabo. Za dobro

opravljanje službe pa ni dovolj, da smo le stalno vpeti kot napera v kolesu, temveč veljajo za nas modre besede sv. Ambroža: “Če želiš dobro opravljati vse svoje zadeve, jih vsake toliko prenehaj opravljati”. Treba pa se je zares odpočiti, ne le “iti na dopust”, pa ponavljati vsakdanje razvade in vzorce.

Naj bo tako tudi ta priloga prijetna poletna popestritev in pripomoček k razmišljanju. Morda pa bo komu pomagala, da se opogumi in kaj v življenju postavi na svoje mesto in potem sveže štarta spet na pot.

Andrej Vončina

Prepozno se predramimo Bog na počitnicah

Na frazo, zapisano v naslovu, smo se v zadnjih letih kar nekako navadili. Dejstvo je postalo, da potem ko se začnejo počitnice, mnogo ljudi tudi Boga odpravi na počitnice. A logika duhovnega boja in življenja je malce drugačna, kot logika telesnega in duševnega. Četudi, tudi to ne v popolnosti. Se človek lahko čuti izpopolnjenega, če popolnoma ničesar ne naredi? Lahko človek izzivi samega sebe brez bližnjega? Če torej globoko v sebi vemo, da brez dela in socialnih stikov ne moremo v polnosti živeti, zakaj v teh mesecih najbolj zanemarjamo duhovno raven človekovega bivanja? Ugotovili ste že, da človeka dojemam sestavljenega iz treh, med seboj prepletenih, ravni bivanja. Človek je zame telesno, duševno in duhovno bitje. Počitek je za človeka kot telesno bitje ključnega pomena. Množica deloholikov, ki mnogo pred jesenjo svojega življenja doživljajo kolapse, nam daje to vedeti. A po drugi strani kaj hitro pozabimo, da je počitek vezan na delo. V resnici ne gre za ne-delovno obdobje, ampak obdobje, ki pritiče delovnemu obdobju. Delavca bosta drugače cenila svoj dopust, če se eden izmed njiju hodi na delo sončit, drugi pa gara cel delavnik in še dlje. Človeka delo izpopolnjuje, počitek pa je nagrada, ki jo je človek vreden. Spada k dostojanstvu človeka. Tudi na duševnem področju se počitek ne udejanja v prekinitvi vseh stikov z bolj ali manj bližnjimi, s prekinitvijo z življenjskimi izzivi in obveznostmi. Osamitev človeka v območje ne-dogajanja ga privede v pekel, ki se skriva za Sartrovimi *Zaprtimi vrati*. Človek za razvoj in

življenje duševnega potrebuje sočloveka in potrebuje delo. V času počitnic pa počitek predstavlja drugačna raven socialnih stikov. Čas, ko se spočiješ ob neformalnem pogovoru, ki morebiti celo ni vezan na

vsakdanje obveznosti in skrbi. Počitnice so odličen čas za družine, da spregovorijo o doživljanju sveta in bližnjega. To je čas, ko se duša napolni. Včasih, žal, tudi s smetmi. Saj pozabimo, da tako kot pri delu ne prinaša zadovoljstva tisto, kar je na hitro, poceni in veliko, ampak tisto, kar traja, je vredno, je cenjeno. O telesnem in duševnem področju sem pisal zgolj v povezavi z duhovnim. Ne bi rad stopal na tla psihologov, psihiatrov, zdravnikov in drugih, ki se ukvarjajo z omenjenima področjema. Po drugi strani pa si želim, da bi tudi oni upoštevali tretjo dimenzijo človeka, duhovno dimenzijo. To najbolj zanemarimo v tem obdobju. Za marsikoga se izgubi še tista rutina osnovne molitve ali pa obiska nedeljskega bogoslužja, ki je vpeljana v njegovo življenje med letom. Boga tako radi pošljemo na počitnice. To seveda ni nekaj novega, ampak je pravzaprav že starozavezna drama izraelskega ljudstva, ki vedno znova najprej pošlje Boga na oddih. Potem ko kot narod zaživijo nekakšno samostojnost (duševna raven), potem ko se počasi sezidajo mesta, tempelj, kraljeva palača itd. (telesna raven), potem ko so poraženi (telesna raven)

veliko večji narodi (duševna) ... da, za vsem tem se Izraelci ustavijo. Zaspijo na lovoriških telesnih in duševnih zmago in pozabijo, da se glavna bitka bije na duhovnem področju. Kljub vsemu nekaj manjka (seveda duhovno), a ker tega ne zaznajo (Boga so poslali na počitnice), se zgodi kolaps: stopijo v svet “hitro, poceni, veliko” in s smetmi, ki jih v sodobnosti prinaša obilje ničvredne literature, koktejla religij, ki ga prinašajo

Človek za razvoj in življenje duševnega potrebuje sočloveka in potrebuje delo. V času počitnic pa počitek predstavlja drugačna raven socialnih stikov.

ezoterična gibanja, s temi smetmi zasmetijo svoj svet. Mnogi pravzaprav ne vedo, da živijo v zasmetenem svetu.

Žal se marsikdo predrami prepozno. Ko se zgodi kolaps. Kolaps duševnega, telesnega, ko torej nastopi bolezen, ki pa ni plod le teh dveh ravni,

pač pa tudi tretje, duhovne ravni. Bolezen človeku jemlje dostojanstvo, saj ne more več delati (telesna raven), saj so odnosi obremenjeni s skrbmi za zdravje (duševna raven). Človek se počuti ničvrednega (telesna raven) in nemočnega (duševna raven). V čem človek (ne) vidi rešitve? V duhovni ravni. Takrat Bog kar naenkrat pride s počitnic, dobri stari Bog je spet tu, da priskoči na pomoč kot dobra vila, kot zdravilec, kot ne vem,

kaj še vse ... Zato je tu na mestu vprašanje, zakaj smo Boga sploh poslali na počitnice?

Če se v kolapsu, svetu, ki je zasmeten do onemoglosti, izkaže duhovna raven kot tista, ki je še zadnja odrešilna bilka za človeka, zakaj ne bi potemtakem duhovna raven prepajala našega vsakdanjega življenja? Rešitev za telesno in duševno raven človekovega bivanja se skriva torej v dejstvu, da duhovna raven ne pozna počitnic. Zmaga, ki jih dobivamo v duhovnem boju, npr. v postenju (telesna raven) ali pa v ljubečem objemu nekoga, ki nas živcira (duševna raven), so tiste, ki nas delajo bolj človeške. Drugi vatikanski koncil pravi, da s svetostjo kristjani v zemeljski družbi prispevamo, da življenje postaja bolj človeško (LG 40). In na drugem mestu: “Kdorkoli hodi

za Kristusom, popolnim človekom, postane tudi sam bolj človek”. (GS 41) Priključimo Boga s počitnic v vsakdanje življenje, da bomo telesno, duševno in duhovno zaživel kot izpopolnjeni ljudje.

Matevž Vidmar

Lahko je reči: živi preprosto, vendar obstajajo različne podobe preprostega življenja, vsak si pod tem zamišlja nekaj svojega. Preprostost najdemo na različnih področjih življenja, lahko je preprost način življenja, preprosta obleka, preprosto govorjenje ali pa prepuščenost dogajanju, da stvari tečejo same tako, kot so. Vendar resnična preprostost ne predstavlja odpovedi željam in umikanje iz arene življenja.

Odločitev za bistveno

Preprostost je odločitev za tisto, kar smo in moramo storiti v svoji poklicnosti ter življenju. To je notraja svoboda za bistveno v našem življenju, da se odpovemo manj bistvenim stvarim in naredimo tisto, kar je najbolj bistveno in potrebno. Za preprostost se je treba neprestano odločati in odvrčati drugotne cilje in zanimanja. Za mnoge so prav ta v ospredju, zato neprestano nekam bežijo ali pa so postali ravnodušni do vsega. Preprostost je tudi neprestano očiščevanje od zla in hudobije, da ne bi s slabimi nameni skušali priti do ciljev in s tem vse porušili. Preprostost je v službi iskrenosti in dobrih odnosov ter medsebojnega spoštovanja, ti ljudje so čisti od zlih namenov in jim je mogoče zaupati. Zunanji izraz preprostosti je mir, ker so skladni s svojim osebnim jedrom in življenjsko poklicnostjo.

Preprostost je znamenje osebne zrelosti in usposobljenosti za dobro vodenje skupnosti, od družine do države in Cerkve. Če gledamo na stvari v tem, kar so, potem bodo postale preproste. V bistvu je vsa stvarnost povezana med seboj in preprosta. Bolj kot smo temeljiti, bolj preprosti so tudi naši pogledi. Zato je govorjenje in mišljenje na preprost

potem je vsa notranjost prežeta s svetlobo, če pa je oko hudobno, je tudi vse telo v temi. (Mt 6,22) Preprosti in čisti ljudje so zato tudi bolj zdravi in prijetni, kar je nasprotje od bolnih in črnogledih. Preprost pogled razodeva zdravega človeka, ki vidi stvari take, kot so, nasprotje temu je bolan in črnogled pogled ljudi, ki so zakrknili v sebi. Zdrav pogled ne prenaša svojih enostranskosti in idej na druge, pusti jim svobodo in ustvarjalnost. V zdravem očesu beremo jasno in iskreno osebo. Ljudje začutijo sijaj in prosojnost, takim ljudem je mogoče zaupati. Sveti Pavel spodbuja kristjane, da ne bi stavili glavnih poudarkov na stranske pomene in igrali slepih igrice moči ter zavajanj, da ne bi zavrgli bistvenega za nas in za Gospoda. (Rim 12,8) Preprostost je tudi podarjanje, ki ne zahteva nič v zameno, ko preprosto dojema stvarnost tako, kot je. (2 Kor 8,2) Preprost kristjan je odprt za delovanje Kristusovega Duha, da se trudi ljubiti brez meja in varuje svojo dušo, da se ne bi umazala s sebičnimi željami. Jezus je pogosto poudaril, da je treba ohraniti ali si pridobiti otroško srce, pri njih bi se morali učiti preprostosti. Prva Cerkev je povezovala preprostost z nedolžnostjo in čistostjo. (Apd 2,46)

Postati kot otroci

Samo ljudje z otroškim srcem morejo sprejeti

Modrost je v malo besedah, ki odsevajo življenje

Živeti preprosto

vse prav delovalo. To seveda ni poenostavljenje v smislu razvrednotenja, ampak sprejemanje in reševanje stvarnosti v tem, kar je resnično. Marsikdaj komplicirajo tisti, ki nočejo delati ali ne vedo, kaj bi delali. Morda tudi ne znajo. Preprostost je

možnosti. Ljudje, ki želijo razumeti, potrebujejo malo besed. Modrost je v malo besedah, ki odsevajo življenje. Za njihov sprejem je potrebna temeljna odprtost srca. Iz preprostega odnosa v človeškem srcu se porodi tudi preprost način življenja. Preprosti ljudje so bolj povezani z življenjem, bolj jasni in prosojni. Znajo sprejeti različne življenjske danosti, se jih veselijo, se z njimi bojevati in jih premagovati. Vsak trenutek nam je podarjen, prav tako tudi odnos, telo, okolje, zgodovina. V temeljni harmoniji

Preprosti ljudje so velik blagoslov za vsako skupnost. Z njimi je mogoče rešiti težke probleme in se izogniti mnogim nevšečnostim.

Nekateri ljudje zelo veliko komplicirajo in tako govorijo, da jih drugi ne morejo razumeti. Preprosto se oddaljijo od stvarnosti in jo predstavljajo z detajli, teorijami.

način velik Božji dar.

Zakaj komplicirati?

S preprostimi besedami in pogledi tudi najbolj nagovorimo svoje bližnje. Nekateri ljudje zelo veliko komplicirajo in tako govorijo, da jih drugi ne morejo razumeti. Preprosto se oddaljijo od stvarnosti in jo predstavljajo z detajli, teorijami. Na prvi pogled se zdijo pametni in zanimivi, a jih ljudje hitro odkrijejo in pustijo. Značilnost ideologij in družbenih prevlar je bila v skrivnostnih izrazih, ki jih ni nihče razumel. Njihovi preroki pa so na široko opletali z njimi. Tudi pridige so včasih zelo komplicirane in brez konca. Papež Frančišek močno poudarja duhovno globino sporočila, osebno izkušnjo in preprost jezik, da ga ljudje razumejo. Jezus je govoril zelo preprosto in stvarno, uporabljal je preproste prilike iz vsakdanjega življenja. Vedno sem občudoval starejše profesorje, ki so znali povedati težke in globoke stvari na zelo stvaren in preprost način.

Preprostost kot predanost Bogu

Bog je obljubil Salomonu blagoslov, če bo hodil za njim s preprostim in pokornim srcem, tako kot njegov oče David. (1 Kr 9,4) Preprostost pomeni popolna predanost Bogu in njegovim načrtom, da ne begamo po krivih potih in izgublamo čas za prazne stvari. Preprosti ljudje so velik blagoslov za vsako skupnost. Z njimi je mogoče rešiti težke probleme in se izogniti mnogim nevšečnostim. Preprosti tudi onemogočajo premetenim egoistom, da bi uveljavili svoje nakane in da bi jim morali drugi služiti.

Imeti čisto oko

Jezus je večkrat spregovoril o čistem pogledu in srcu. Če je človeško oko čisto in preprosto,

dar Božjega kraljestva, da lahko Bog vstopi k njim in deluje v njih. Kristjani so mogli tako ustvariti žive skupnosti in si pomagati kljub velikim razlikam v družbenem statusu ter kulturi. Klemen Aleksandrijski je zapisal, da je čast biti kot otrok. Ljudje z otroško dušo morejo prepoznati Boga kot Očeta. Otroci so ljudje brez hudobije in hinavščine, iskreni in pravični, prinašajo svežino in mladost. Mladost duhovnega otroštva ne pozna zastaranja, v njej je vse odprto za rast v človeškosti, spoznanju, modrosti in ljubezni. Preprostost je tako znamenje žive in odprte osebe, ki se čudi mnogim darovom in se nanje odziva s hvaležnostjo in podarjanjem. Mladost preprostosti ustvarja gibljivost, da nikoli ne zastari, se ne ustvari, ne dela koristolovskih kompromisov.

Poudarek na enem

Preprostost je en pogled in eno znanje, specialist za eno, en duh. Tisti, ki se spozna na določeno stvarnost, jo bo tudi obdelal in rešil tako, kot je treba. Znal bo poenostaviti komplicirane stvari, odpraviti težave, da bo

mojstrstvo življenja, da se znamo odločiti, in če je treba, tudi kaj tvegati. Pri ovirah je treba presoditi, če so bolj v glavi kot v stvarnosti. Morda gledamo skoraj s posmehom na nekatere preproste ljudi, toda ti ljudje so dosegli zrelost v tem, da so enoviti in celoviti v sebi. Ta celota se razodeva v mislih, odnosih, izbirah in vsem. Preprost človek jasno pove, kaj misli, se ne meče z nepomembnimi stvarmi, na svojem mestu je s svojo besedo in tudi drugim pušča prostor mišljenja ter delovanja. Ob preprostem človeku se še drugi učijo preprostosti. **Duhovnost vodi k preprostosti** Preprostost je znamenje zrelega duhovnega življenja. Sredi kaosa različnih idej mora duhovnost voditi do preprostih stvari in rešitev, čeprav te marsikdaj zahtevajo veliko napora. Na dnu vsega je Bog, ki je najbolj preprost. Zato je tudi resnica preprosta. Preprostost je tako prvi pogoj in znamenje resnice. Grški filozofi so videli povezavo dobrega, resničnega in lepega, učili so odkrivati stvarnost v njeni preprosti povezanosti. Tudi slovanska beseda za resnico 'istina' spominja na dih, ki

življenja se vse povezuje in postaja blagoslov. Sveti Duh nam daje razsvetljenje in pogum, da naredimo, kar je Božja volja in najboljše. Služabniki morajo storiti, kar je njihova naloga. (Lk 17,10) Duhovnost pomeni narediti, kar je treba narediti. Pomemben je ta trenutek, to okolje in ti ljudje, vse drugo bo prišlo na vrsto pozneje. V tem trenutku moramo biti prisotni in učinkoviti. Tudi misel in odnosi potrebujejo preprostost. Ubogi v duhu so ljudje, ki se na nič ne obesijo in so svobodni v svojih notranjih odločanjih ter razmišljanju. Kar mislimo, da je naše in si nekako prisvajamo, nas oddaljuje od našega preprostega bivanja. Podobno velja tudi za poveličevanje sebe, da si dajemo vrednost, ki je nimamo. Nekateri ljudje porabijo veliko energije in časa za vzdrževanje svoje fasade. Zato je tako pomembna drža ponižnosti, ki nas ohranja stvarne in prizemljene, blizu drugim ljudem in Bogu. Veliki in modri ljudje so znali živeti preprosto in polno, hvaležni za vsak trenutek in odnos. Ruski znanstvenik in religiozni filozof Pavel Florenski je v poslovnem pismu iz taborišča zapisal otrokom: Kolikor morete, glejte v zvezdnato

Otroci so ljudje brez hudobije in hinavščine, iskreni in pravični, prinašajo svežino in mladost. Mladost duhovnega otroštva ne pozna zastaranja, v njej je vse odprto za rast v človeškosti, spoznanju, modrosti in ljubezni.

predstavlja temeljno dihanje vsega bivajočega, resnica je tisto, kar diha življenje.

Zato je iskanje preprostosti znamenje inteligence. Tudi v pogovoru se je treba usmeriti k bistvenemu in ne odpirati tisoč

nebo. Ko boste žalostni v srcu, glejte zvezde ponoči, čez dan pa sinje nebo. Potem boste v sebi našli mir. Pozornost do tega, kar nas obdaja, je umetnost preprostega življenja. Preproste stvari resnično razveselijo srce.

Primož Krečič

Dobrodošli v stoletju hrane!

Človek ne živi samo od kruha ...

Hrana je lahko zdravilo za številne bolezni ali strup za naš organizem. Morda nikoli prej v zgodovini kakor v sedanjem času nismo postavili hrane tako v ospredje. Hrana, prehranjevalne navade in zdravje so postale središčne teme skoraj vsake televizijske oddaje, članka ali razprave. Zdravniki in znanstveniki z vseh področij pa tudi navadni ljudje namenjamo veliko časa in pozornosti hrani, vse do tega, da zapademo v skrajnosti.

Diete in dietizem

Če smo se še do včeraj delili na desne in leve, razvite in nerazvite, verne in neverne..., se danes delimo glede na tip prehrane ali po domače glede na dieto. Smo priče trku prehranskih civilizacij? Če greste s prijatelji na večerjo in restavracijo, boste morali biti pozorni, kaj boste naročili, saj, če so med vami vegani (vegetarijanci so že izven mode), se bodo ob vašem naročilu zrezka zelo verjetno zgražali. Veganstvo ni samo dietni režim, ampak je življenjski slog, ki meji na versko prepričanje.

V primeru veganstva lahko govorimo o pravem bumu: v Nemčiji se število veganov giblje med 600.000 in milijonom, v Italiji je njihovo število ok. 700.000 (vegetarijancev naj bi bilo 4,2 milijona oz. 7% populacije), v Sloveniji pa naj bi se gibalo ok. 40.000. Številke so seveda vse neuradne in nihče jih še ni popisal, vendar so pokazatelj dogajanja na tem področju. Poleg veganske prehrane imamo še vrsto drugih tipov prehranjevanja, ki posameznika uvrščajo v določeno družbeno skupino in določajo njegovo pripadnost. Lahko trdimo, da gre za pripadnost, primerljivo s pripadnostjo svetovnonazorskemu prepričanju ali religiji ali ideologiji. Zaradi razširjenosti, obsega in medijske prisotnosti uvrščanja v določene prehranske pripadnosti bolj kot o nekih dietah lahko govorimo o pravem dietizmu – ideologiji o dietah ali prehranskih režimih. Zakaj? Če na primer pogledamo katerokoli spletno stran, članek ali drugo gradivo za vegane in o veganih, lahko hitro opazimo precej religijsko in ideološko obarvane stavke, kot so npr.: *“veganstvo ni neka nalepka, temveč je stanje zavesti”*, *“Veganstvo postaja novo družbeno stanje, ki ga več nihče ne bo mogel ignorirati, zato se bo družba začela počasi prilagajati bolj etičnim standardom življenja”*, ali da je veganstvo bolj etičen način življenja. V vsakem primeru gre za prehransko gibanje, ki ima tipične elemente religije, kot so etika, stanje zavesti in družbeni aktivizem. Podobno kakor druga verstva, ki imajo tudi na področju hrane svoje predpise, kot denimo postni čas v krščanstvu, košer hrana v judovstvu ali prepoved

določenih živil v islamu, ima veganska ideologija spisek “prepovedanih” živil. Ne samo to, kdor jih uživa, velja v njihovih očeh za kršitelja etičnih standardov.

Poleg tega pa smo v dobi *dietizma* tudi zato, ker smo z vseh strani bombardirani o različnih dietah “neandertalskega tipa” in po krvnih skupinah, za razkisanje telesa proti raku pa seveda o dietah za hujšanje, za pridobivanje mišične mase, proti holesterolu ... V vseh primerih gre predvsem za odlične tržne niše, ki ciljajo na našo željo po zdravem in dolgem življenju. Instant metode nam obljubljajo čudežne učinke v nekaj tednih, vendar pri tem gre za propagiranje ideologije popolnih teles, ki so pogosto nenaravna. Zato gresta z roko v roki dietizem kot novodobna ideologija in iskanje ideala estetske popolnosti. Nihče pa nas ne spodbuja, da bi se sprejeli take, kot smo, da bi se veselili različnosti in drugačnosti, da bi se v svojem telesu počutili dobro in udobno. Ste že kje prebrali ali slišali, da je naše telo samo po sebi čudovito in je dar? Ne, ker v tistem trenutku vam ne bi mogli več prodati čudežnih praškov in krem, metod za hujšanje, lepotnih posegov ...

Kuharske oddaje in hrana kot družbeno razkošje

Na drugi strani imamo neverjeten porast kuharskih oddaj ali vsaj kuharskih rubrik. Hrana je bila v vseh zgodovinskih obdobjih pomemben statusni simbol. Kdor si je lahko privoščil določene izdelke, je pokazal, v kateri družbeni sloj spada. Starejše generacije se spominjajo, da je bilo meso na mizi samo ob nedeljah in praznikih, sladkarije so bile izjema med izjemami, o izbirljivosti pri mizi v slogu “to mi ni všeč, ne bom ...” ni bilo ne duha ne sluha. Prišli so boljši gospodarski časi in prišla je boljša hrana. Razkošje in izobilje se je poznalo in se pozna tudi na naših jedilnikih. Kar si zaželim, lahko kupimo in pojemo. Statusni simboli, kot so bili nekoč pršut, zrezki, torte, sokovi ..., so danes povsem navadni elementi našega vsakdana.

najprej razlog za to. In obratno. Kako se upreti lepo postreženi, sočni in sveže pripravljeni hrani? Nemogoče! Kuharske oddaje nam prikažejo kuhanje kot nekaj enostavnega, hitrega in prijetnega, ko lahko skuhate celotno kosilo za šest oseb v manj kot pol ure. Seveda vam ne povedo,

Večja zavest o porabi ali neuporabi določenih živil nam lahko pomaga ohraniti svet boljši, čistejši in spodbuja trajnostni razvoj družbe, ne sme pa obrniti na glavo naše istovetnosti.

da morate najprej vse potrebno nakupiti, pripraviti za kuhanje in po jedi pospraviti ter pomiti. Tistih magičnih 20 minut za vaš fantastični in okusni obrok se tako raztegne v pol dneva ... Kdor želi pripravljati (dobro) hrano doma, mora imeti veliko časa in finančnih sredstev. Oboje pa je pogojeno z izobrazbenim nivojem, zaposlitvijo, družbenim statusom, družbenimi okoliščinami in finančnimi možnostmi.

Vprašanje hrane posega v družbene norme in obenem izhaja iz družbenega konteksta posameznika in družine ter nanjo vpliva. Banalen primer je lahko kuhanje za domačim štedilnikom, ki je bilo še pred dvema desetletjema tipično gospodinjstvo opravilo, rezervirano ženskam, danes pa postaja vedno bolj “šport” moških.

Hrana 2.0

Pogled v prihodnost hrane je zanimiv in

večplasten. Na tržišče prihajajo vedno bolj “eko” živila, hkrati pa vedno bolj laboratorijsko pridelana hrana.

Če je bila hrana v preteklosti revna ali razkošna, je kljub vsemu še vedno bila hrana. Danes se ta umika povsem novim izdelkom, ki jo nadomeščajo v celoti. Na naše jedilnike prihajajo praški za pripravo popolnega obroka, ki zmešani z vodo, nam ponujajo celotno kosilo: 30 sekund in smo pojedli. Prašek zmešamo z vodo in popijemo ter pri tem zaužijemo vse potrebne minerale, vlaknine, vitamine in druga hranila.

Brez potrebe po nakupovanju in pripravi hrane, brez dolgačasnega pomivanja posode in pospravljanja mize.

S prehajanjem v nove oblike hrane v resnici prehajamo v novo dobo človeštva, kjer bomo zamenjali glagol “jesti” z glagolom “prehranjevati” ... V tem bomo skoraj postali podobni živini, ki ne rečemo, da je, ampak se krmi ...

Spremembe, ki se dogajajo na področju hrane in prehranskih navad, izvirajo z višje stopnje zavesti o zdravem načinu življenja. Znanost in medicina nam vsak dan prinašata podatke o tem, kako hrana vpliva na naše zdravje in počutje, kako si lahko z njo pomagamo ali škodimo. V preprostih jedeh odkrivamo prave zaklade zdravja proti takim in drugačnim boleznim, ekonomske možnosti pa nam omogočajo, da to lahko

uresničimo. Za tem se skriva tudi mnogo pasti. Prva med temi so marketinški prijemi in iskanje tržnih niš. Višja zavest o hrani med potrošniki prinaša pridelovalcem in prodajalcem raznih živil priložnost za manipulacije, zavajajoče slogane, ki obljubljajo hitro hujšanje in popolno telesno postavo ali čudežno ozdravitev ter dolgo življenje, in še bi lahko naštevali.

Ne smemo pozabiti, da smo tisto, kar jemo, in na neki način hrana določa našo istovetnost in družbeno pripadnost. Nove prehranske možnosti in prehranjevalne navade nam prinašajo veliko prednosti in pestrosti, hkrati pa tudi veliko pasti. Večja zavest o porabi ali neuporabi določenih živil nam lahko pomaga ohraniti svet boljši, čistejši in spodbuja trajnostni razvoj družbe, ne sme pa obrniti na glavo naše istovetnosti. In pri vsem tem ne smemo pozabiti na tiste, ki so še vedno lačni in žejni.

Aljoša Vodopivec

O utrujenosti in pravem oddihu

Tako sem utrujen ...

Če uporabim angleški izraz “burn-out”, nas bo veliko pomislilo na tisto dejanje, ki ga naredijo po zmagi na tekmi veliki motociklisti, kot je, recimo, Valentino Rossi, vendar pa se izraz uporablja tudi za izgorelost, iztrošenost, izmožganost v smislu človeške utrujenosti – najbrž nam tudi tovrstna raba ni tuja. V sodobnem hitrem tempu in prenatrpanosti urnika tako niso le menedžerji velikih podjetij na robu tega slavnega “burn-out”, ampak to velja za številne ljudi, morda tudi za koga od nas, ki pišemo, in za koga od vas, ki berete. V večini primerov pa ne gre za klinično stanje depresije zaradi iztrošenosti, ampak za nekaj drugega, saj smo ljudje enostavno utrujeni. Vsakdan je tisti, ki nas utruja, pa čeprav smo vložili v številne stvari kar nekaj truda – v službi, doma... Je to fizična utrujenost? Navadno je več kot to. Naša duša je tista, ki je utrujena. Imamo občutek kronične utrujenosti, notranje brezvoljnosti. Mnogi obiskujejo celo psihoterapije, pa ni posebnih učinkov. Mnogi poskušajo takšne in drugačne metode zdravega življenja, diete, ki obljubljajo marsikaj, pa so še utrujeni. Niso pa le posamezniki utrujeni, ampak cele skupine ljudi. Utrujeni so v odnosu do Cerkve in v odnosu do politike, kakor bi lahko rekli tudi obratno. Tako, da pridemo do zaključka, da, če danes kdo

reče, da je utrujen, ne gre za opis tistega omenjenega “burn out”, o katerem je cel kup knjig in terapij – če bi šlo za to, potem bi s pomočjo terapij marsikdo svojo težavo rešil, glede na mnoge kompetentne terapije. Očitno je nekaj drugega, očitno je to neki osnovni občutek, ki ga imajo ljudje. Enostavno so utrujeni, imajo občutek, da nima smisla boriti se, včasih bi radi kar položili orožje. Res je, v današnjem tempu je človek lahko fizično in psihično utrujen – a kaj, če gre za nekaj še globljega? Kako to, da potemtakem vse terapije in vsi poskusi ne delujejo? Kaj če gre za nekaj še globljega, za duhovno težavo? Kdo oz. katera kategorija ljudi je namreč tista, ki je danes utrujena? Najbolj to velja za ljudi med petdesetim in šestdesetim letom, ki so že prebrodili krizo srednjih let. To je čas, ko bi se človek moral, ob tem, da se fizična krivulja obrne navzdol, bolj notranjiti in potruditi, da bi se tista notranja krivulja, psihološka že, še bolj pa duhovna, obrnila navzgor. Današnji ljudje v srednjih letih po večini niso stali križem rok, ampak so res skušali nekaj spremeniti v svojem življenju. Že res, da smo poskusili krščanske in ezoterične recepte. Obrnili smo se tudi na orientalske napotke, pa nič. Toda, ali smo res pretresli in postavili pod vprašaj, kako smo živeli in kako živimo? Kaj resnično šteje v življenju? Kaj

želim s svojim življenjem izraziti? Kaj od življenja pričakujem, kaj pričakujem od Boga in od sebe? Če poskušamo vse živo le zato, da bi opravičevali sebe in svoj način življenja. Treba je iti onkraj vidnega in čutnega, onkraj tega sveta, da bi prišli do svojega bistva. Imamo tako več tipov utrujenosti, ker smo vsi utrujeni – kadar smo utrujeni, se veselimo spanja in se zbudimo veselo v nov dan zjutraj. To je dobra utrujenost. Imamo pa tudi utrujenost, ki označuje krhko in brezvoljno osebo, ki ni pripravljena, da bi prevzela nase odgovornost svojega življenja in sveta. Obstaja tudi utrujenost kot socialni fenomen – družba se prav tako lahko utruji. Vse te utrujenosti postanejo težko breme, ki ljudi hromi in jih duši, ne le posameznikov, ampak cele skupine in cele narode. Nas pa zanima tiste vrste utrujenost, ki nas prisili, da se ustavimo, ki je priložnost za nov začetek in ki nas privede do kontemplativne dimenzije. To je tista dimenzija, ko se malo oddahnemo od sebe in sveta in s te perspektive pregledamo v globini naš pogled na svet, na ljudi in nase. Prvi menihi, puščavniki so tako pojmovali utrujenost. Te utrujenosti pravzaprav potrebujemo v današnjem času kot zdravilo, pravi filozof Byung-Chul Han, ker bo sicer ta družba ljudi izžela s svojimi zahtevami po efektivnosti in čedalje večji učinkovitosti. Vsak človeški fenomen ima dva obraza – pri utrujenosti moramo pre-

poznati ta dva obraza in jo spremeniti v blagoslov za nas. Postanemo lahko ponižni, prepoznamo lahko svoje meje. Spoznamo lahko večnostni, presežni element, ki je onkraj naših čutov in dognanj. Prvi korak je priznati, da

bino. Kaj je tisto, kar nas zares, v globini utruja? Utrujenost pomeni krizo, kriza pa dobesedno pomeni izbiro. Tako bomo pogosto morali ubrati novo, drugačno pot, drugačno smer v življenju. Priti bomo morali do tiste

Kljub vsem terapijam in drugim poskusom so zlasti ljudje srednjih let še vedno utrujeni. Morda pa je težava globlje narave, če vse to ne pomaga. Utrujenost je težava naše duhovnosti.

se utrudimo in da smo utrujeni. Drugi korak je vzeti utrujenost v obzir in jo pogumno sprejeti kot priložnost, ji prisluhniti, kaj nam hoče povedati. Tretji korak je odgovoriti na utrujenost, reagirati. Odpočiti se je treba fizično, psihično, pa tudi duhovno. Treba je v glo-

globine, kjer smo v harmoniji s seboj in z Bogom. Bolj kot govoriti, poslušati. Bolj kot jaz, nekdo drug. Zato mnogi poživijo svoje molitveno in zakramentalno življenje, ker je samo eden, ki resnično daje počitka našim dušam.

Andrej Vončina

Romanje v Kompostelo

Slovenska Jakobova pot - čudež sv. Jakoba st., apostola

Arheologi so med leti 1945-1949 odkrili, da Kompostela nekoč ni bila sredi polja, saj so ob izkopavanjih našli na kanalizacijo, terme, hiše in svetišča iz 2. st. pred Kristusom. Glede na dostopne podatke sklepamo, da je tu nekoč stalo mesto Asegonija. V 5. ali 6. st. so Suebi, Vizigoti in Alani, ki so pripadali arijanizmu, opustošili mesto in ga izbrisali oziroma prekrili s plastjo gline. Grob apostola Jakoba je bil ponovno odkrit l. 814. Takrat so se iz cele Evrope začela romanja na njegov grob, začele so nastajati romarske poti. Arheološka odkritja pa potrjujejo, da so na tem mestu častili sv. Jakoba že veliko prej, že pred uničenjem Asegonije. Sedanja cerkev sv. Jakoba je sezidana nad grobom sv. Jakoba - sicer je ne bi zidali na tem mestu, kjer teren visi, kar je gotovo povzročilo veliko preglastic pri gradnji in podražilo gradnjo mogočne cerkve. Sv. Jakob st., Zebedejev in Salomin sin, je bil skupaj s svojim bratom Janezom med prvimi Jezusovimi učenci in se v Novi zavezi omenja med prvimi tremi apostoli. S svojimi očmi je videl veliko Jezusovih čudežev, npr. obuditev Jairove hčere (Mr 5,35-43). Bil je deležen Jezusovega spremenjenja na gori (Mt 17,1-13). Prisoten je bil na vrtu Getsemani, ko je Jezus potil krvavi pot (Mt 26,36-46). Jezus sam je rekel, da bodo učenci v njegovem imenu delali še večje čudeže, kot jih je delal on sam. Po Jakobovih poteh romamo tudi Slovenci in na njegovem grobu v Komposteli izrekamo prošnje. Prepričan sem, da je Slovenska Jakobova pot čudež, ki nam ga je izposil apostol Jakob. Slovenska Jakobova pot ne pomeni le z rumenimi školjkami označene poti, ampak tudi romanja po njej, v društvo in bratovščino organizirane romarje in njihove mnogovrstne dejavnosti ter

snovno in nesnovno kulturno dediščino, ki jo ta pot poraja. V določenem trenutku hoje za Jezusom sta brata Janez in Jakob hotela imeti, glede na ostale apostole, primat. Jezus je apostole poklical k sebi in jim rekel: *"Veste, da vladarji gospodujejo nad narodi in da jim velikaši vladajo. Med vami pa naj ne bo tako, ampak kdor hoče postati med vami velik, naj bo vaš strežnik, in kdor hoče biti med vami prvi, naj bo vaš služabnik, tako kot tudi Sin človekov ni prišel, da bi mu stregli, ampak da bi stregel in dal svoje življenje v odkupnino za mnoge"* (Prim. Mt 20,5-28). Sv. Jakob je Jezusove besede upošteval. To lahko razberemo iz izročila, ki pravi, da je evangelij ponesel na Iberijski polotok - na "konec sveta" (saj takrat Amerika še ni bila odkrita) in iz tega, da je okoli l. 44 v Jeruzalemu, kot prvi med apostoli, umrl mučeniške smrti (Apd 12,1-3). Tudi Slovenska Jakobova pot ni namenjena sama sebi, temveč je v službi ljudi, na razpolago romarjem in pripomoček na romanju proti dokončnemu cilju našega življenja. Romanja poznajo tudi druge religije. Kristjani so romali že v prvih stoletjih krščanstva. Trije najpomembnejši romarski cilji so bili: Sveta dežela (Jeruzalem, Betlehem, Nazaret); Rim (Roma) - od tu besedi "romar" in romanje - ter Kompostela (od 9. st. naprej). Mnogo je bilo romarjev in romanj v preteklosti, a tudi kritik na njihov račun ni manjkalo. Seveda so bile določene kritike tudi upravičene, v primerih, ko so se romanja sprevrgla v potepanje, pijančevanje in razvrat, torej v svoje nasprotje. Novi vek je razvrednotil romanja, relikvije, svetnike, procesije, post ... Razsvetljenci in humanisti so poudarjali: "moliš lahko doma in v domači župniji"; "pomembnejše od romanj na kraje grobov svetnikov, kjer

so njihove kosti, je priporočanje svetnikom, ki so v nebesih"; "bolj kot romanje je pomembno spreobrnjenje srca". Toda zaradi teh globokoumnih misli in prepričanj človeška srca niso postala plemenitejša in svet ni postal

konec sveta. Morda se bodo tokrat napovedi uresničile: možnosti za to so. Kot da tekmuje v uničevanju narave in človeka! Romar roma z nogami, z očmi, možgani in srcem. Že v prejšnjem stoletju so romanja spet postala privlačna. Mnogi so se začeli zavedati globokega pomena romanj, molitve in posta. Novembra leta 1982 je v Santiago poromal Janez Pavel II. "Celotna Evropa se je zbirala okoli sv. Jakoba: Romani, Germani, Kelti, Anglosasi, Slovani", je poudaril Janez Pavel II. Prav romarji so bili tisti, ki so v Evropi ustvarjali kulturo ter razumeli

prelom z vsakdanjim življenjem in ustaljenimi navadami. Je čas za odkrivanje samega sebe in čas za srečanje s Skrivnostjo. Kdo sem? Kdo je Nevidni in kako se lahko srečam z Njim? Krščanstvo ni v prvi vrsti filozofski sistem in moralni nauk. Je dogodek, je Jezus Kristus in srečanje z Njim, je "bogočlovekost". Romar se želi srečati z Bogom in Boga prosi za pomoč, išče smisel bivanja, išče svoj obraz, skuša obvladati svoje čute, priznava svoje meje, dela pokoro za svoje grehe in za grehe drugih, stopa na pot osvobajanja in spreobrnjenja. Za to pa si je potrebno vzeti čas in oditi v puščavo. Mi pa bi pogosto radi dosegli cilj na hitro, s pritiskom na gumb, zgolj v mislih ali v virtualni resničnosti. Tako kot je nekoč obstajalo mesto Asegonija, je na ozemlju današnje Slovenije v srednjem veku že obstajala tudi Jakobova pot. Slovenska Jakobova pot je čudež, je dar "neba" in ne zgolj rezultat človeških prizadevanj. Milost pa prihaja do nas preko krščanske skupnosti in preko konkretnih ljudi. Veliko ljudi je zaslužnih za ponovno vzpostavitev Slovenske Jakobove poti. Veliko človeškega truda stoji za tem čudežem, ki ga občudujejo Jakobovi romarji po vsej Evropi. Še več, čudež je prepoznaven v svetovnem merilu. Prva, ki jima gre zahvala, orodje v Božjih rokah in izbrana za služabnika Slovenske Jakobove poti, sta zakonca Metodij in Marjeta Rigler. Hvala vama, uboga reveža! Dragi Metodij in draga Marjeta, Bogu hvala za vaju, za vajino dolgoletno romanje, za zgled požrtvovalnega služenja. Čestitke ob zasluženem sprejemu v špansko Nad Bratovščino sv. Jakoba! Sveti Jakob, naš nebeški zaščitnik, ohranaj, utrjuj in poživljaj Slovensko Jakobovo pot!

Bogdan Vidmar

Trije najpomembnejši romarski cilji so bili: Sveta dežela (Jeruzalem, Betlehem, Nazaret); Rim (Roma) - od tu besedi "romar" in romanje - ter Kompostela (od 9. st. naprej).

boljši. Pomislimo samo na fašizem, nacizem, ateizem, komunizem, današnje češčenje denarja (moneyteizem) in na sprejemanje zakonov in določanje etike v skladu s človeškimi željami. Človeštvo danes uničuje samo sebe, na kar kažejo: abortus, evtanazija, izenačitev istospolnih zvez z zakonsko zvezo med možem in ženo, poučevanje otrok v duhu teorije spola (ideologija gender), onesnaževanje narave, terorizem ... Ni slučajno, da mnogi napovedujejo

pomen usmiljenja in osvobajanja. Zaradi romanj so nastajali bolnišnice, zavetišča za romarje, mostovi, samostani, mesta, glasbena in likovna umetnost. Romanja so bila priložnost za medsebojno spoznavanje in pretok idej. Pozdrav "Ultreia"! (naprej, preko) in odgovor: "Suseia" (više, kvišku) sporočata bistvo romanja in postavljata kriterij za razlikovanje med romarjem in turistom, med romarjem in trgovskim potnikom. Romanje je

mo to, da postavimo Boga v središče, lahko - ne le po papeževem mnenju - privede do resnične spremembe smeri v okoljski problematiki, predvsem pa nas bo to obvarovalo pred tveganjem, da bi se ljubezen do narave spremenila v sovražstvo do človeka, ki še vedno ostaja vrhunec stvarjenja: "Ne more biti resnično čustvo intimne edinosti z drugimi naravnimi bitji, če istočasno v srcu ni nežnosti, sočutja in zaskrbljenosti za človeška bitja. Jasno je neskladje pri tistih, ki se borijo proti trgovini z živalmi, ki tvegajo izumrtje, vendar pa ostajajo povsem ravnodušni do trgovine z ljudmi, so brezbrizni do ubogih, ali so odločeni odstraniti drugo človeško bitje, ki jim ne ustreza" (št. 91). Papež nato jasno obsoja poskus promocije splava in teorije spola (gender) z izgovorom, da se tako skrbi za okolje. Stvar ni kar tako, saj se je pri mednarodnih pogajanjih za zmanjšanje toplogrednih plinov kitajska vlada hvalila, kako je v tej smeri svoje že naredila s politiko sina edinca (v veljavi že od leta 1979), saj je s preprečenjem rojstva kar 400 milijonov otrok - toliko manj CO2 torej. Kaj pravi papež takšni miselnosti? "Namesto da bi rešili težave ubogih in mislili na drugačen svet, se nekateri omejujejo na predlaganje zmanjšanja rodnosti", medtem ko je v resnici "treba priznati, da je demografsko povečanje povsem v skladu s celostnim in solidarnim razvojem" (št. 50). Pa tudi: Glede na to, da je vse povezano med seboj, ni niti v skladu obramba narave z zagovarjanjem splava" (št. 120). To so vse trditve, ki svetovnemu medij-skemu svetu niso všeč, zato jih je spregledal, jih izbrisal in še kaj. Želijo namreč prikazati papeža Franciška v drugačni luči, tisti, ki ustreza njim in svetu.

Andrej Vončina

Okrožnica "Laudato si" in njen sprejem Ekologist po sili

Ob izidu nove okrožnice svetega očeta Franciška je prav, da se malo sprehodimo skozi njo. Okrožnica je tako rekordna ne le po svoji dolžini (192 strani v izvirniku), temveč zagotovo tudi po pozornosti in prostoru, ki ga je zasedla po medijih vsega sveta. Ob izidu same okrožnice smo tako imeli takšne in drugačne odzive, ki so bili včasih prav diametralno nasprotni. Razumemo jih lahko prav v luči tega, kar se dogaja v družbi, kjer je ekološka, če ne ekološkična tematika v središču svetovnih političnih razprav, kjer slišimo pogosto, kako je, denimo, segrevanje ozračja večja grožnja od mednarodnega terorizma. Svetovne okoljske organizacije so navdušeno pozdravile izid okrožnice, vendar so jo seveda predstavljale po svoje, in sicer le v eno, svojo smer ... Poglejmo zato zlasti tiste poudarke, ki so jih svetovni mediji spregledali; opravičujem se vnaprej, če prevod ne bo ravno najboljši - upam, da bo vseeno razumljivo.

Tematika stvarjenja

Najprej je treba reči, da je zgrešeno govoriti o "ekološki okrožnici". Že iz podnaslova, "O skrbi za skupni dom", lahko ugotovimo, da gre za širšo in globljo razpravo o smislu stvarjenja. Takole pravi papež: "Po judovsko-krščanskem izročilu je reči "stvarjenje" več kot reči narava, ker ima opraviti z načrtom Božje ljubezni, kjer ima vsako ustvarjeno bitje svojo vrednost in pomen. Naravo pogosto pojmuje kot neki sistem, ki ga analiziramo, razumevamo in z njim upravljamo, vendar pa stvarjenje lahko

dojamemo le kot dar, ki izhaja iz odprte roke Očeta vseh, kot resničnost, ki jo osvetljuje ljubezen, ki nas kliče k univerzalni skupnosti" (št. 76). Iz okrožnice torej jasno izhaja neki element, ki je v nasprotju s prevladujočo ekološkično miselnostjo, da ima v stvarjenju namreč,

gačnim, sodobnejšim jezikom, da človek nikakor ni nezaželeni gost v naravi, ki bi sicer veliko bolje obstajala in bila uravnovešena brez naše navzočnosti: "Ni ekologije brez ustrezne antropologije. Kadar človeško osebo pojmujejo samo eno bitje več med ostalimi, kar naj bi izhajalo iz neke igre slučaja ali iz nekega fizičnega determinizma, tvegamo, da se v človeških osebah izgubi zavest o odgovornosti" (št. 118). Čeprav pa papež kritizira "sodobni antropocentrizem", ki

pocentrizem ne sme "nujno prepustiti mesta nekemu "biocentrizmu". Zato je po njegovem prava smer, da človeka postavimo pri njegovi "zahtevi po tem, da bi bil absolutni vladar zemlje, da spet ponudimo podobo Očeta, ki je stvarnik in edini gospodar sveta, ker bo sicer človek vse bolj težil k temu, da bo želel vsiliti svoje lastne zakone in interese" (št. 75).

Tehnokracija in pravica do življenja

Še ena pomembna tematika zadnje papeževe okrožnice, ki jo tudi postavi kot nadaljevanje okrožnice papeža Benedikta "Caritas in Veritate", je obsodba tehnokracije, ki je tako značilna za sodobno družbo. Tehnični razvoj je prinesel številne dobre reči, pripeljal pa je tudi do tistega, kar papež Francisek imenuje "tehnokratska paradigma". Kaj bi bilo to, nam pomaga razumeti tržaški škof Crepaldi: "Gre za iluzijo o posedovanju in individualističnem samopovzdigovanju, ki da-jeta ljudem občutek moči, ne pa tudi čuta za odgovornost". Papež povsem razgali mit o napredku, idejo torej, da bomo s pomočjo tehnike rešili vse težave in zato obsoja "prometejski sen o prevladi nad svetom" (št. 118). Na eni strani imamo tako to človeško domišljavost, pred našimi očmi pa imamo: "Socialno izključenost, neenakost v razpolaganju z njo in porabi energije in drugih servisov, družbena fragmentacija, porast nasilja in rojevanje novih oblik družbene agresivnosti, trgovin, porast uživanja drog med najbolj mladimi, izguba istovetnosti. To so, med drugimi, znamenja, ki kažejo, kako rast zadnjih dveh stoletij ni pomenila v vseh svojih ozirih pravega splošnega napredka in izboljšanja kakovosti bivanja" (št. 46). Sa-

mo to, da postavimo Boga v središče, lahko - ne le po papeževem mnenju - privede do resnične spremembe smeri v okoljski problematiki, predvsem pa nas bo to obvarovalo pred tveganjem, da bi se ljubezen do narave spremenila v sovražstvo do človeka, ki še vedno ostaja vrhunec stvarjenja: "Ne more biti resnično čustvo intimne edinosti z drugimi naravnimi bitji, če istočasno v srcu ni nežnosti, sočutja in zaskrbljenosti za človeška bitja. Jasno je neskladje pri tistih, ki se borijo proti trgovini z živalmi, ki tvegajo izumrtje, vendar pa ostajajo povsem ravnodušni do trgovine z ljudmi, so brezbrizni do ubogih, ali so odločeni odstraniti drugo človeško bitje, ki jim ne ustreza" (št. 91). Papež nato jasno obsoja poskus promocije splava in teorije spola (gender) z izgovorom, da se tako skrbi za okolje. Stvar ni kar tako, saj se je pri mednarodnih pogajanjih za zmanjšanje toplogrednih plinov kitajska vlada hvalila, kako je v tej smeri svoje že naredila s politiko sina edinca (v veljavi že od leta 1979), saj je s preprečenjem rojstva kar 400 milijonov otrok - toliko manj CO2 torej. Kaj pravi papež takšni miselnosti? "Namesto da bi rešili težave ubogih in mislili na drugačen svet, se nekateri omejujejo na predlaganje zmanjšanja rodnosti", medtem ko je v resnici "treba priznati, da je demografsko povečanje povsem v skladu s celostnim in solidarnim razvojem" (št. 50). Pa tudi: Glede na to, da je vse povezano med seboj, ni niti v skladu obramba narave z zagovarjanjem splava" (št. 120). To so vse trditve, ki svetovnemu medij-skemu svetu niso všeč, zato jih je spregledal, jih izbrisal in še kaj. Želijo namreč prikazati papeža Franciška v drugačni luči, tisti, ki ustreza njim in svetu.

Okrožnica je tako rekordna ne le po svoji dolžini (192 strani v izvirniku), temveč zagotovo tudi po pozornosti in prostoru, ki ga je zasedla po medijih vsega sveta.

poleg seveda primarne Božje vloge, osrednjo vlogo človek. Papež tako ponovno poudari, četudi z nekoliko dru-

je privedel do razumevanja popolne in neodgovorne človekove nadvlade nad naravo, pa tudi pove, da zgrešeni antro-

Z 11. strani Neugasljiva iskrica ...

Kaj pa je bilo ob postavitvi Aulularie negativnega?

To, da je bilo nekaj trenutkov napestosti, ker smo zaostajali z delom zaradi pomanjkanja primernih prostorov za vaje, saj so v števjerjanski dvorani medtem opravljali obnovitvena dela. Za realizacijo scene sem imela malo časa, ker sem bila istočasno angažirana v Trstu pri proslavi. Prvotna zamisel je bila sicer ta, da bi v Aulularii bilo čim manj scenskih elementov, vse ostalo bi dostavili kuharji ob svojem prihodu na prizorišče. A tudi tako je v redu. Priznati moram, da smo tudi tokrat zmogli speljati solidno amatersko predstavo.

V zadnjem času te gledalci bolj spoznavajo kot režiserko, dramaturginjo, scenografko, oblikovalko luči. Včasih smo te bolj poznali kot igralko. Si to umetniško stran popolnoma zapustila?

Ja, ker sem po mojem mnenju zaradi hiperaktivnosti slaba igralka. Pri igralskem delu se res težko zberem. Publika me totalno izčrpa. Kot igralka na odru doživljam stres. Zelo rada ustvarjam v zakulisju, ker kreativni proces lahko poteka bolj premišljeno in poglobljeno, hkrati pa mi nudi širšo paleto izraznih možnosti, kar mi daje neizmerno večje zaдовоščenje.

Pri študiju si izbra-la režijsko usmeritev. Scenografija je tvoja velika ljubezen, ker spada zraven?

Mislím, da je prav, da se v tem obdobju eklektično posvečam gledališkim prvinam, ki mejijo na moj poklic. Če moram samo režirati, pri ustvarjalnem procesu ne razmišljam kot scenograf, ampak kot režiser. Tega se pri snovanju zamisli popolnoma zavedam. Zdi pa se mi prav, da v tem formativnem obdobju vse poklice, ki mejijo na mojega, poglobljeno spoznam. To tudi zato, da bom znala boljše komunicirati s scenografom, oblikovalcem luči in tona, kostumografko in vsemi najbližnjimi sodelavci. Včasih sicer kradem poklic vsem in se vrtim v stvari, ki niso "moje". Oblikovalec luči mi je zato nekoč dejal: "Tu pensa a fare la regista!" ("Ti misli na režijo!"), a se je takoj premislil in me spodbudil, naj se v tem razvojnem obdobju le ukvarjam tudi s tem področjem. Mene pač vse zanima, čeprav ne bi nikoli bila "lučkar". Gledališki svet mi je nasploh zelo privlačen.

Kaj pa te čaka v bližnji prihodnosti?

V najbližji prihodnosti me čaka odhod z vlakom v Bologno in tam začnem čisto drugače. Pohiteti moram s študijem. Koncentrirala se bom samo na to. Malo več bom živela v Bologni.

To, da boš v Bologni in se boš bolj posvetila študiju, pomeni, da se izteka tvoje sodelovanje pri Dramski družini v Števerjanu?

Ja! To sem članom že povedala. Mislím, da je sedaj nastopil pravi trenutek, da pustim v dobrih rokah gledališki ansambel SKPD F. B. Sedej. V teh šestih mesecih sem se namreč zelo ukvarjala z osebami, ki jim bom prepustila vodstvo gledališke skupine. Ne samo vodstva, veliko drugega zapuščam in ne samo pri dramski skupini. Zapustila sem tudi Vinoteko in Likof, ki ga bo odslej upravljala Lucija Tavčar. Ona je delavna in racionalna. Bila je predsednica APZ Tone Tomšič v Ljubljani in usvojila je organizacijske veščine. Zanima jo turizem, in ker so pri Vinoteki po-

trebovali nekoga, ki obvlada nemščino in angleščino – študira namreč jezike – je tudi v tem pogledu prav primerna oseba. Kar nekaj je takih sposobnih mladih, ki še niso našli lastne poti. Imajo precej zelo dobrih lastnosti, predvsem to, da so pozitivni in da vidijo še možne rešitve v svetu, kjer se postavlja vse več kolikov, kot jih je treba. Imajo pozitiven pristop in še vidijo, da se da marsikaj obrniti na bolje. Prav Lucija Tavčar je ena izmed teh mladih in zdi se mi, da ji bo ta izkušnja prijala, ker je zelo sposobna.

Kaj bi mi še povedala o svoji izkušnji v SKPD F. B. Sedej?

Zadovoljna sem, ker mi je društvo dalo možnost, da sem že pri osemnajstih ali devetnajstih letih opravila prvo avtonomno režijo. Društvo SKPD F. B. Sedej je namreč pripravljeno sprejemati in upoštevati mlade ter jim zgodaj zaupati vodilne funkcije. Mislím, da je ta ena redkih ustanov, v katerih "starejši" rade vol-

Redno jih spodbujam, naj sami postavijo kak prispevek za gledališki list. Na vse to bi morali biti nasploh bolj pozorni in mlade navajati na pisanje in ustvarjalno delo. Tudi Studio Art, ko je še deloval na Goriškem in še namenjal skrb za jezik, je prinesel precej vidnih sadov. Uživamo jih še danes.

Kam te pa zdaj vodijo poti?

Tega pa ne! Na to vprašanje ne bom odgovorila.

Kaj pa bi si želela doseči v tem gledališkem svetu, kamor si vstopila, čeprav je poln trnja in je neizpros-

Predvsem si želim, da bi ob delu uživala.

Kakšne so tvoje sanje? Kakšen je tvoj prostor v gledališkem okolju? Misliš kam odleteti iz naše ozke "zamejskosti"?

Mislím se še izpopolnjevati.

Boš morda odšla v tujino?

Ne postavljam si nepotrebnih omejitev. Ko sem pripravljala koncert na meji, sem se zavedela, da tovrstno delo obvladam. Rekla sem si: To znam! Čas beži, zdaj se želim dru-

gače izpopolnjevati. Res sem zadovoljna, da mi je zamejska stvarnost omogočila, da sem zelo mlada opravila tudi zahtevne delovne izkušnje.

Potem ko si se razdajala za druge, boš zdaj malce bolj pomislila nase?

No, saj se nisem samo razdajala. Izkušnje so tudi mene osebno in poklicno dograjevale.

Seveda si si ob tem nabirala izkušnje. A tudi dala si dosti.

Ja, bilo je lepo. V Števerjanu se je ustvarila zelo lepa ekipa pozitivnih ljudi.

Če pa se za trenutek povrneva nazaj. Kako je sploh pri tebi vzkliklo to grozno navdušenje za gledališko umetnost?

Mislím, da sem nekoč videla Radoša Bolčina (člana SNG Nova Gorica, op. pisca), kako je zlival vodo v plastičen bazen, ki je v odrski postavitvi predstavljal Sočo. Takrat se mi je utrnila iskrica. Razumela sem bistvo režijskega ustvarjanja. In rekla sem si: to je čudovito. Priznati moram, da sem režijske zapiske pisala, še preden sem sploh vedela, da želim postati režiserka. Te zapiske sem odkrila pred kratkim v neki skatli.

Te je kdo spodbudil za to, morda v šoli?

Ne. Ko je moja mama režirala šolske prireditve, sem kot otrok iskala kreativne izrazne rešitve. Na režijski poklic še nisem mislila. Redno sem zahajala v gledališče. Kreativno sem se izražala na drugačne načine, čeprav se sedaj zavedam, da je to ustvarjanje večkrat vključevalo prvine režijskega jezika.

Ko pa si nastopala kot igralka, se ti je zdelo, da to ni tvoja pot?

Ne vem. V ta svet sem se podala bolj za šalo kot zares. V dogodivščino nadaljevanke sem npr. zabredla tudi zato ..., da sem kaj zaslužila. Takrat si nisem postavljala kakih ambicioznih ciljev. Ko sem opravila avdicije, sploh nisem pričakovala, da bo snemanje tako dolgotrajno in da bo vloga tako pomembna.

Vsekakor v bližnji prihodnosti te ne bomo več srečevali? Ne bomo več našli tvojega imena v raznih režijskih vlogah?

Trenutno ne. Sedaj se pač moram posvetiti študiju in tako je prav. Režije mi namreč jemljejo veliko časa in še več prostora v glavi. Nimam dovolj ur za branje in za izpopolnjevanje. Ko sem v Bologni, dosti več berem, gledam posnetke ter se načrtno avtonomno izpopolnjujem. Moj poklic zahteva stalno izpopolnjevanje.

Te izkušnje, ki si si jih nabrala, pa gotovo niso bile izguba časa.

Ne, ne. Bile so mi v veliko korist.

Mi vsekakor bi te še radi videli.

Oris ustvarjalne poti Jasmin Kovic

Ze zelo zgodaj je pokazala svojo nagnjenost h gledališki umetnosti. Tako je kot šele dvajsetletno dekle l. 2007 prevzela vodstvo Dramske družine SKPD F. B. Sedej v Števerjanu kot organizacijski in umetniški vodja skupine. Organizacijsko stran je po nekaj letih prepustila drugim in se l. 2014 posvetila le umetniškemu vodstvu te ljubiteljske gledališke skupine, za katero ima poleg režiserja Franka Žerjale tudi ona nemalo zaslug, če se je v zadnjih letih tako imenitno uveljavila na gledališkem ljubiteljskem obzorju. Spomnimo naj, da je v letih 2013-2014 števjerjanska uprizoritev svojevrstne črne komedije Achilleja Campanileja *Umor v vili Roung* v režiji Franka Žerjale, ob katerem je kot asistentka in kostumografka stala Jasmin Kovic, dobesedno pobrala vse najbolj prestižne nagrade na ljubiteljskem gledališkem področju, kar jih je na razpolago v zamejstvu, v Sloveniji in celo v Srbiji. Jasmin Kovic je neutrudljiva spodbujevalka h kakovostnemu napredovanju zagnanih števjerjanskih igralcev in odlične tehnične ekipe. Tudi sama se je udeležila že marsikaterega tečaja; l. 2013 je npr. opravila tečaj oblikovanja gledališke svetlobe v Ljubljani, leto kasneje pa nadaljevalni del tega tečaja pod mentorstvom Davorja Balenta v gledališču Glej v Ljubljani. L. 2014 je obiskovala tečaj oblikovanja gledališke maske, ki ga je vodila mentorica Alenka Nahtingal v Šentjakobskem gledališču v Ljubljani. L. 2009 in l. 2010 se je udeležila čezmejnega gledališkega tečaja T-studios v organizaciji združenja IAV pod pokroviteljstvom goriške pokrajine. V sezoni 2006-2007 je ob 70-letnici mučeniške smrti Lojzeta Bratuža režirala poetično uprizoritev *Ti iz oči ljubezen je sijala*, ki so jo igralci Dramske družine SKPD F. B. Sedej iz Števerjana odigrali s pevci MePZ F. B. Sedej. L. 2009 si je zamislila in zrežirala gledališko figurativni prikaz, v tehniki senčnega gledališča, Prešernove balade *Povodni mož*. Za to je napisala tudi scenarij. Isto leto je bila asistentka režije ob režiserju Franku Žerjalu pri pripravi komedije *Harvey* Mary Chase v izvedbi števjerjanskih

Iz uprizoritve *Ti iz oči ljubezen je sijala*

ru. Skoraj pri vseh naštetih režijskih izkušnjah je sodelovala tudi kot scenografka; ob tem lahko dodamo še scenografijo programa *Naš športnik* v organizaciji TV Koper Capodistria in Slovenskega programa mreže RAI. Letos je izoblikovala scenografijo in pomagala pri dramaturški priredbi Playtove komedije *Aulularia*. Od l. 2008 do l. 2012 je odigrala nekaj vlog v radijskih igran in se preizkusila v sinhronizaciji risank. Kot igralka je na-

Prizor iz zborovske komedije *Grozdi so dozoreli*

stopila v nekaterih predstavah števjerjanske Dramske družine (*Povsem navaden dež*, *Črna komedija*, *Harvey*, vse v režiji Franka Žerjale), pa tudi v opereti *Grofica Marica*, ki jo je pod dirigentsko paličico Hilarija Lavrenčiča in režijskim vodstvom Emila Aberška postavila na oder Zveza slovenske katoliške prosvete l. 2009. Isto leto je nastopila v dokumentarnem filmu *Leteča brata Rusjan* v vlogi Danice,

Edvardove zaročenke, v produkciji Casablanche Film Production družbe Transmedia in RTV Slovenija. L. 2010 je bila novoporočenka v kratkometražnem filmu *I racconti nel piatto* v režiji Giovannija Ziberne in produkciji Sine Sole Cinema, pa tudi dekle v filmu Francesca Lagia *Missione di pace*. L. 2012 je igrala v TV nanizanki *Sposami*, ki so jo predvajali na prvi mreži italijanske državne televizije RAI. V vlogi natakarike je l. 2011 predstavila Števerjan in njegovo vinorodno območje v oddaji *"Na zdravje!"*, ki sta jo na l. Programu TV Slovenija vodila Jasna Kuljaž in Boštjan Romih.

Iz napisanega (gotovo bi lahko še kaj dodali!) je razvidno, da Jasmin Kovic pri svojih mladih letih (rojena je l. 1987) ima že lepo vrsto izkušenj v gledališki in filmski produkciji kot igralka, režiserka, scenografka in še kaj.

Utrinek iz predstave *Umor v vili Roung*

Izsek iz *Povodnega moža*

igrancev, l. 2010 pa asistentka režije Andrijana Rustje v detektivki *Umor na plaži*, Bogdana Novaka v izvedbi dramske skupine KD Lipa iz Bazovice. L. 2011 je režirala zborovsko predstavo *S pesmijo po slovenski deželi z Goriško* v srcu ob 60-letnici MePZ Lojze Bratuž iz Gorice pod vodstvom Bogdana Kralja. L. 2011 je vodila gledališki tečaj za osnovnošolce v

Sovodnjah in z njimi na oder postavila pravljico *Čisto navadna Rdeča kapica*? Nekoliko drugačna pravljica, ki so jo odigrali otroci PD Vrh Sv. Mihaela. V sezoni 2012-2013 je bila asistentka režije ob Franku Žerjalu pri odrski postavitvi komedije Vinka Möderdorferja *Limonada Slovenica*. Maja l. 2012 je napisala scenarij za zborovsko komedijo *Grozdi so dozoreli* in se podpisala pod režijo; zanimivo gledališko-pevsko delo

Del nastopajočih v filmu *Leteča brata Rusjan* (foto DP)

Sandro Pecchiari

Tuji pesniki o naših krajih in ljudeh

borovec

star sem
deležen psov in koles
kakšnega (redkega) srčka z RTI*
in glasov če se usedejo

vendar si ogledujem somrak
in nevihte
smehljam se poleti noč
in dan znojim smolo
v raztreseni zrak
ki je ne zna zadržati

ta ali oni me izbere
za spanje
pobožam njegovo zaupljivost
da se prepusti zgodbam podzvesti
zasledujem njegovo premike...
rahlo razmršenost
in razpiranje peruti v varstvo.
* Rad te imam.

Barkovlje

Soči

kot odgovor Simonu Gregorčiču, Soči*

ukročena reka s peščenimi očmi
privijem se krotko k tvojim lasem, ki jih
sinje razsipaš v soncu - skoraj morska
boginja tako razprostrta pri izlivu
zadihaš ob navalih plimovanj
snežne selitve
živali vedno
zaužijejo prelivanje tvojih voda
ljudje na tvoje boke privežejo nasipe
in te imenujejo v naših neštetih jezikih.
ob poplavalh z oguljenimi vejami

nekoliko više je tvoj značaj surov
med čermi in vrtočglavimi vrtinci
za raftarje ki izzivajo karibdo
in kakšno scillo tik pod hišo.

jaz gledam tvoj žuboreči vzlet
saj brez vsake navezanosti se dotikaš
vseh alg, vseh kamnov in zrnč peska...
kar pomeni da si tu na ravnini
ranjena od svoje dolge živozelene

bujne in mile rasti v zatišju?
in vidiš vse pustiš da vse gre
in gladiš. in izruvaš. in hraniš.

* Soča v podnaslovu izvirnika je pisana po slovensko.

Gorica

prehodi

in se sprašujem koliko jih je bilo
koliko moških konj volov
in vozov in konj pa vojsk
in navadnih ljudi s culami
in mimohodi kar naprej neznano kam
da bi zarezali brazde v kamen in ga zokrogli-
li
da bi dospeli v kraje ki imajo drugačna ime-
na
in ne po tej cesti:
drobec med travo
in potem zemlja in trava in zemlja.

in grmovje jo zakriva
in me skrije ko grem mimo
in grmičje me zadržuje v času
nekaj metrov tisočletij.

ko bi hotel, ne bi mogel prestopiti
tega obrabljjenega praga naključja.

če tu obstaneš ti je dano da gredo skozte
podobe veter in dehtenje
po zemlji in travi in zemlji
in hrušč in trušč moških konj volov
in navadnih ljudi obloženih s culami
in mimohodi in hoja kar naprej.

Štivan

panta rhei os potamos*

vklesani kameleon ravnin
in počasno žrelo rečnih izlivov,
danes se zaliv znova
pretaka skozi barve oblakov.
sokol odleti.

jesenski biserni opreznosti
spletam starodavne bajke
in vsakodnevne novice,
ki jih naropam iz časopisa sosedu
negibno strmim, medtem ko vse odteka.

in ko steče čez list
penelopa v moje roke
preplete pogum uklenjenosti
zasedenega razuma, mojega,
ki si lomi rogove, a se zaman zaletava,
/in njenega kot oljka odpornega.

skušava razplesti kar se je zapletlo,
strah in previdnost, v previdni radosti
si pomagava pri ponovnem tkanju,
pravi da zmorem, da moram,
da se bo slednjič Odisej vrnil,
da smo še vedno stranske osebe v

/njegovem potovanju
in on v našem.

* Aforizem, ki ga pripisujejo starogrškemu filo-
zofu Heraklitu Mračnemu in pomeni "vse teče,
nič ne miruje..." oz. dobesedno "vse teče kot
reka".

Devin

dolina v Prčedolu

navzdol se spušča kamenje
in hlini ravnotežje
spolzko že nekaj stoletij
v svetlobi ki pojema
in drsi v polmrak

zelenja in suhega trsja

trohneči objem
doline v Prčedolu
v zaključnih mesecih
- sam sem, nikoli več v dvoje -

sedla si na tisto sesuto deblo
ki je zdaj prhko in sivo kot sol
kjer iščem zorni kot
puščice petja
pretrgane žabje kolobarje

ki so se izmikali koraku čevljev
tisto nekdanje miselno
ujemanje in neskladje
pa najino zaustavljanje
mah ki se razrašča v kupole

ozrem se da spregovorim
kot kakšen ventrilokvist

ali v telepatskem roju
a ti nas ne slišiš več
saj si v zateglem šelestu hrastov

drsali so se tu na ledu
še preden smo se mi rodili
povzpenjaje se iz Trsta na griče
in kraj je bil en sam vrtočglavi smeh
z veselim plapolanjem šalov.

Prčedol pri Repnu

Notica o avtorju

Italijanski pesnik, pripovednik, prevajalec in še kaj Sandro Pecchiari se je rodil v Trstu 12. aprila 1951, kjer tudi živi, vendar kot "vozač" kar pogosto na progi Winnipeg, Manitoba, Kanada kot raziskovalec sodobne kanadske poezije bodisi anglofonske kot vseh drugih. Do upokojitve se je ukvarjal s profesuro in učil angleščino na nekem tržaškem inštitutu. Diplomiral je iz tujih jezikov in literatur. Leta 2012 je izdal svojo prvo samostojno pesniško zbirko *Verdi anni* (Zelena leta) pri Samuele Editore v Fanni (Pordenone). Pri istem založniku pa leto kasneje drugo *Le svelte radici* (Izrute korenine). Njegova tretja zbirka, tokrat dvojezična *L'Imperfezione del diluvio - An unrehearsed Flood* (Nedovršenost vesoljnega potopa) pa je v tisku, izšla bo avgusta letos pri istem založniku. Vedri tudi v nekaj skupinskih zbornikih, in sicer v *Lettere - a te* (Pisma - tebi), 2012; *Il Parnaso 52* (Parnas 52), 2013, in v *I poeti contemporanei 64 in 91* (Sodobni pesniki 64 in 91). Velik ljubitelj angleške literature. Poezijo in prozo piše tudi v angleščini, prevaja pa jo v italijanščino. Zdaj prevaja nekaj španskih in kanadskih avtorjev. (Za več informacij ga poiščite na spletu.)

Zapis in prevod Jolka Milič

Zadnji grški oxi - ne!

Namišljeni simpozij ali o grški in evropski krizi

Aleksis: Dragi prijatelji, še dobro, da smo se dobili tu pri tej mizi v tem času, ko ne spim in ne jem zaradi skrbi, ki me dušijo, in da lahko kaj povemo tudi v bolj sproščeni in prosti obliki, kako ob kozarcu pijače. **Janis:** Dragi moj, verjamem, da ne spiš, tudi ker si tokrat res potegnil kratko. Ko si zmagal na referendumu, si sicer imel v rokah določene adute, a kaj, ko so imeli Nemci in ostale države in ustanove, ki nam posojajo denar, škarje in platno v svojih rokah. Žal si talec z nožem na grlu in kot tak se nisi mogel pogajati. O meni pa oni v Bruslju lahko trdijo, "da sem najdražji finančni minister vseh časov", naj rečejo, kar hočejo, a dejstvo je, da se bo Greekment, kot mu že pravijo na spletu, izkazal kot najbolj katastrofalni makroekonomski načrt vseh časov. Gotov sem, da ne bo privedel do rešitve. Drage Hellas, kot smo jo poznali, ni več, vendar Grki ostajamo.

Aleksis: Vedno so nas učili, naj država služi državljanom. Kaj pa ti meniš, dragi Sokrat?

Sokrat: Kaj naj rečem, premalo poznam argumente, s katerimi ste sedli za pogajalsko mizo, in

kakšne konkretne izhode ste načrtovali. Sicer pa načelno lahko ponovim besede, ki sem jih že večkrat povedal, da pristna in prava lepota ne izvira iz bogastva, ampak iz kreposti, ki odražajo človeka ali narod in da se že od časov lepe Helene vojne bijejo zaradi bogastev in ne zaradi idealov. V teh časih ekonomizma je to prav posebno očitno. **Janis:** Že, že! A, če naj povem z Demokritom, nobenega dvoma ni, da je treba na prvo mesto med ideali postaviti dobrobit polisa – države in da je temeljna potreba postaviti pred vsako drugo željo ali zahtevo potrebo, da je država vodena čim bolje. Napačno je kršiti načela pravičnosti in si dovoliti poskuse kršenja načela skupnega dobrega. Dobro vodena država je namreč največje jamstvo za blaginjo vseh državljanov, ko ti pogoji obstajajo, so vse možnosti za razvoj odprte in se vse da rešiti, ko pa ti pogoji zmanjkajo, je vse obsojeno na propad. **Aleksis:** Tako je, na ta stara načela sem mislil, ko sem stopil na politični oder in nisem slučajno vztrajal pri prepričanju, da ima človek s svojimi

osnovnimi potrebami prednost pred interesi bank. Kako bi mogel prezreti Periklesovo trditev, ko je svojim someščanom dejal, da atenski državljan ne zane-marja javnih interesov, ko skrbi za svoje posle, predvsem pa se ne ukvarja z državnimi posli, da bi reševal svoje zasebne potrebe. Sokrat: Dobro je povedal modri Perikles, vendar saj veš, da je te besede izustil, ko je v času Peloponeške vojne prepričeval ostala zavezniška mesta, zakaj naj imajo Atene vodilno vlogo v koaliciji. **Janis:** Saj, vendar, če me spomin ne vara, si prav ti, dragi Sokrat, pri nekem omizju po dolgi razpravi strnil razmišljanje o tem, kakšni naj bodo državni voditelji, v trditev, da ni temeljni cilj zakonodaje ta, da se z njo okoristi samo vodilni sloj, ampak da pomaga vsem, da strnejo svoje sposobnosti in zmogljivosti za skupno dobro, zato pa je treba poiskati najboljše nravi in jim privzgojiti sposobnost, da duhovno napredujejo in šele nato vodijo 'polis'. **Sokrat:** Da, tako nekako smo sklepali takrat z Glavkonom in Kefalom, ko smo se pogovarjali o tem, kako naj bo urejena država, in prišli do sklepa, da mora zakonodaja oblikovati državljanke, da se še bolj povežejo in ne silijo vsak v svojo smer. Modri voditelji naj bodo torej sposobni, da se spustijo tudi v mrakobna bivališča podre-

jenih, da se bodo priučili gledanja v temi in bodo lahko na ta način bolje spoznali resnico o tem, kaj je lepo, pravično in dobro. Voditelji, ki poznajo resničnost stanja, lahko vodijo državo budno in modro in ne v sanjah. Prevečkrat se namreč dogaja, da so na čelu držav možje, ki se med seboj spopadajo in borijo za čisto oblast, kot da bi bila le-ta največja dobrina, in zato silijo v zgrešeno smer. **Aleksis:** Državo torej lahko dobro vodi, le kdor stremi po tem, da bi vladal pravično in z dobroto. Sreče pa ne bomo dosegli, kot vemo, s tem da bomo stremeli po nagradah in zlatu, ki ne prinašajo prave sreče, kajti za vsakogar velja, da je bivališče blaženosti v duši! **Sokrat:** Dobro si si zapomnil moje besede, a tudi v sedanjih časih ni nič drugače, kot je to bilo v moji dobi. Ljudje smo ljudje in človeška narava je hitro kvarljiva snov! Tudi najboljše vino se lahko skisa! **Janis:** Kvarljiva, in še kako kvarljiva! Kaj vse smo Grki 'pokvarili' v zadnjih sto letih, koliko je bilo korupcije, koliko trpljenja v času diktatur - zunanjih in notranje - koliko nasilja zaradi Cipra..., koliko neumnosti je naredilo celo Papandreu, pa vendar smo znali reči: 'oxi' – NE!, tako Turkom kot Italijanom, ki smo jih odbili tam v Pindskih gorah. Ko ne bi padel fašizem in ne bi Grčije zasedli Nemci, ... ah, kaj bi gledal nazaj ... Spet smo rekli

'oxi', tokrat Nemčiji in Evropski centralni banki, Mednarodnemu denarnemu skladu in dejansko vsemu zgrešenemu konceptu novokapitalistične politike, ki vidi profit, ne vidi pa človeka. In kaj imamo od tega? **Aleksis:** Ponosen sem, da smo rekli NE, da smo znali na vse pritiske reči: ne! Mogoče bo kdo rekel, da so nas zato še bolj ponižali in nas silijo v sprejemanje reform, ki so povsem proti načelom naše vlade. Prisilili so nas, da sprejemamo pogoje, ker hočemo preživeti, a zame je tudi pomembno, da vsem trojkam in drugim ministrom, ki nas učijo in nam pravijo, kako naj delamo in kaj naj režemo, obenem povemo, kaj ne gre, in jih skozi soočanje z našimi stališči mogoče pripeljemo do tega, da bodo spremenili svoja stališča, svoje nazore. **Sokrat:** To se mi zdi dobro izhodišče, vendar menim, da bo potrebno veliko dela, preden boste preobrazili te sogovornike, pa naj pridejo iz Berlina, Pariza ali Bruslja. Za zdaj namreč ne kaže, da bi poznali osnove, tistih zdravih pravil, ki nam jih Atenecem od ranega otroštva vcepljajo naši vzgojitelji. Med drugim tudi skrb, da spoštujemo nenapisane zakone, tiste, ki jih določa občevljavni občutek za to, kar je prav in sad zdravega razuma.

Janis: Ha, zdrav razum... Saj sem že povedal, da je v tej evropski denarni povezavi veli-

ko preveč interesov posameznih državnih bank in da je eden temeljnih problemov v tem, da nočejo razvrednotiti valute, zato so razvrednotili vrednost dela. Ljudje brez dela pa so ljudje brez pogleda v jutrišnji dan. Povsem zgrešeno je, da smo se vsi skupaj zadolžili, da bi reševali banke, te pa ne znajo pomagati realnemu gospodarstvu, ne znajo ali nočejo nuditi denarja tem, ki delajo, ki proizvajajo, ki ustvarjajo narodni dohodek. **Sokrat:** Fantje, ne bo lahko! A če bosta smer vašega nastopanja usmerjala razum in želja po pravičnosti za vse državljanke, vama bo mogoče počasi le uspelo spremeniti sedanjí tok zgodovine. Tudi naš zadnji 'oxi', naš zadnji: ne!, bodo lahko nekega dne navajali kot tisti trenutek, ko se je začela nova preobrazba evropske družbe in ponovne vzgoje tistega kritičnega duha, ki zna ločevati, kaj je dolgoročno bistveno in kaj vodi v propad duhovne identitete evropskega oz. zahodnega človeka. Kajti družba, ki pozabi na božje zakone, je obsojena na propad. **Aleksis:** V naši grški zgodovini, pa tudi v splošni, občečloveški, je veliko primerov, ko so se vendar uresničile sanje! Upajmo. Prizadevali si bomo za to. **Sokrat:** *Nyn chre methysthen!* Predlagam, da spijemo čašo v čast bogovom in naši domovini!

M. T.

Likovna razstava v Slovenskem kulturnem centru Korotan na Dunaju

Kljub različnosti je prisotna skupna govorica

“Art – Our” je naslov obširne poletne likovne razstave avstrijskih in italijanskih umetnikov, ki so jo na pobudo znanega slovenskega koroškega slikarja Valentina Omana 14. julija odprli v Slovenskem kulturnem centru Korotan na Dunaju.

Razstavo, na kateri sodelujejo trije avstrijski in enajst italijanskih umetnikov, je pripravil slikar in avtor Pino Bonanno iz Perugie, ki vodi založbo Fone-ma in kot umetnostni kritik organizira številne likovne prireditve v Italiji in po svetu.

Do srede avgusta v Korotanu razstavljen platna v mešani tehniki in manjše skulpture iz lesa ali kovine bi lahko strnili pod skupni imenovalec “nadaljnje” oziroma “nove vizije”, kot je na odprtju razstave povedal njen organizator Bonanno. Kljub različnosti umetniških pristopov je pri vseh skrbno izbranih slikah in kipih dvanajstih sodelujočih prisotna nekakšna skupna likovna govorica, ki kljub prevladujočim abstraktnim posegom vsebuje tudi konkretne figurativne elemente, iz katerih rastejo posamezne zgodbe, sestavljene iz čustvovanj in izkušenj posameznih avtoric in avtorjev.

Slike in skulpture dvanajstih umetnikov so razstavljene v treh prostorih Korotana. Leta 1969 v

kvadratastih ploskev v celoto, ki dokumentira stisko, jezo in notranjo bolečino upodobljene osebe.

Na podoben dokaj figurativen način oblikuje svoj umetniški svet tudi Massimo Lanciotti, ki se med

Kip Benvenuta Gattolina iz Assisija

drugim predstavlja z mrežasto razvejeno žensko podobo, ob kateri se v ozadju slike odvija zgodba dinamičnega potovanja po labirintih modernega sveta v ospredju upodobljene protagoniste. Organizator razstave Pino Bonna-

moliklih barvnih odtenkih zelo spretno predstavi značilnosti in razsežnosti oblakov in prelivanje gostih zračnih gmot.

Tudi slikarski pristopi Giuseppeja Torsellija, Davida Urruja, France Vendrame in Marie Emilie Cianavei se kljub različnosti vizualnih intencij skladno uvrščajo pod skupni imenovalec dunajske razstave novih vizij. Vendar je treba posebej omeniti kiparski prispevek Benvenuta Gattolina iz Assisija. Njegove gracilne “aerodinamične” skulpture iz lesa ali kovine izžarevajo moderni razpon časa. Zdi se, da z elegantnimi oblikami letijo v transcendenčne razsežnosti izven našega časa in prostora in na ta način izražajo hrepenenje sodobnega človeka po drugačnem in boljšem, ki presega realno stvarnost.

Med avstrijskimi pripevki izstopajo posamezna platna na Nizozemskem rojene Anneke Hodel – Onstein, ki živi v Klosterneuburgu pri Dunaju. Oblikovana so kot bolj ali manj abstraktne kompozicije iz različnih barvitih ploskev in lis. Lahko bi jih označili za ponotranjene simfonije v obliki likovnega zarisa. Gre za zanimiv prenos glasbe v slikarsko govorico.

Leta 1956 v Linzu rojeni Michael Oberlik postavlja v osredje svojih v Korotanu razstavljenih slik najrazličnejša abstraktna znamenja, ki jih vključuje v barvito ozadje. Tudi platna v Gleisdorfu na Štajerskem živeče Gabi Troester so prepletena z geometričnimi znaki in oblikami. Umetnica oblikuje svoj likovni svet iz konkretnih pojavov v svoji neposredni okolici. Iz elementarnih barv in oblik, ki zrcalijo njena notranja stanja, čustva in misli, spleta umetnica individualno umetniško izpoved. Umetnice in umetniki dunajske razstave iščejo v svojih delih na različne načine primeren estetski izraz za izzive časa. Pri tem segajo v notranje svetove človeške psihe in razkrivajo lastna notranja stanja, ki so istočasno tudi podobe našega skupnega notranjega življenja v večsmernem kontekstu modernega sveta.

Lev Detela

Dvojezična knjiga o teranu

S slikami obogatena publikacija o žlahtni kapljici

Kraški vinogradniki in vinarji bodo lahko odslej za lastno promocijo računali na še dodatno knjižno publikacijo, ki je izšla v letu 2015. Knjiga je v celoti dvojezična, torej slovensko-italijanska, njen naslov pa se glasi *TERAN Vinska posebnost Krasa – Un vino particolare del Carso*. Zamisel in realizacija ter avtorstvo besedila so delo dr. Mirana (Friderika) Vodopivca iz Tomaja, ki je na tem področju dejaven že veliko časa. Publikacija v dolžino meri dobrih dvestopetdeset strani in, kot se za take izdaje spodobi, je bogata predvsem s slikovnim gradivom. Svoje posnetke je namreč prispevalo kar šest fotografov. Knjiga je izšla v samozaložbi s finančno pomočjo donatorjev.

Spremljevalci se prispevali dr. Mojmir Wondra z Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, Drago Medved, ki je spisal svoj *Panegirik teranu*, svojevrstno posebnost pa predstavlja ponatis zapisa pokojnega Toneta Pavčka z naslovom *Krasota s Krasa*.

Vodopivec pregled oziroma opis terana se kajpada začne pri samem Krasu oziroma stanju in zgodovini vinogradništva na tej zahodni slovenski planoti. Zanimiv je predvsem podatek, da je delež zasajenosti vinogradov na Krasu veliko večji od slovenskega povprečja. Vprašanje, ki si ga zastavlja avtor, je tudi, kako izboljšati pridelavo terana. Potrebno je seveda znižati pridelovalne stroške, optimizirati hektarski pridelek in izboljšati kakovost pridelanega grozdja. V nadaljevanju knjige bomo našli nekaj citatov tistih, ki so o teranu že pisali, med njimi izstopa Maximilian Ripper, ki je svojo študijo o tem vinu opravil v začetku preteklega stoletja. Naslednje strani so namenjene kemijski sestavi terana, sledi pa jim dokumentarno-zgodovinsko gradivo, in sicer predvsem zemljevidi ter ponatisi diplom, ki so jih prejeli najboljši vinogradniki v začetku 20. stoletja. Za najstarejšo teranovo trto velja latnik v Šepuljah nedaleč od Križa pri Sežani,

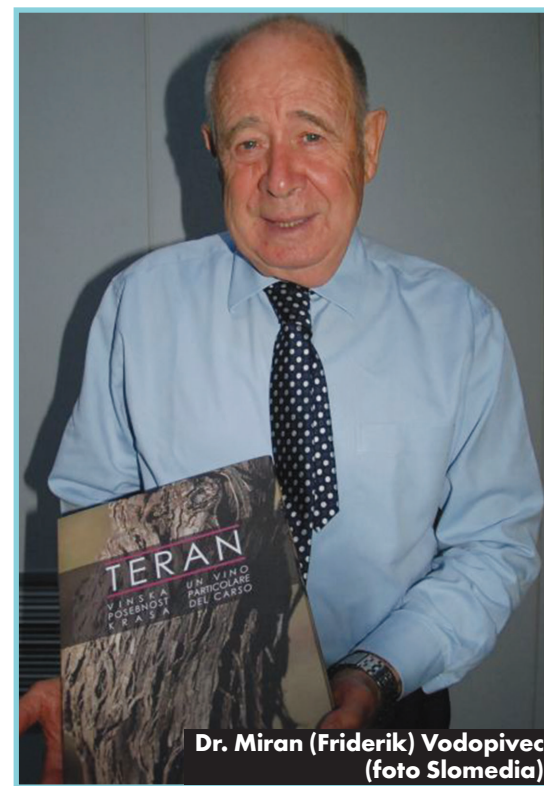
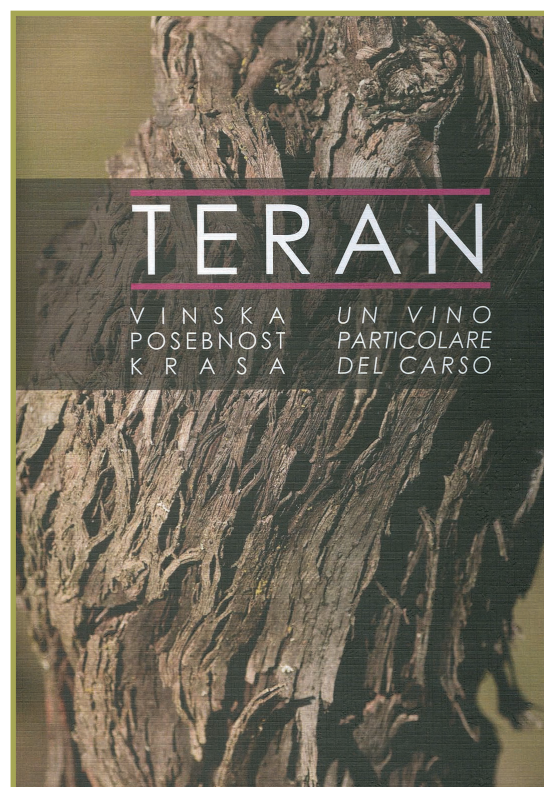
zanimiva pa je tudi razprava o tem, ali je nekdanji pucino, o katerem piše Plinij, teran ali kaj drugega. V čem se refošk razlikuje od terana, Vodopivec razlaga v posebnem poglavju oziroma razdelku. Kot smo že zapisali, se teran umešča v kraško okolje, ki ga bogatita posebna arhitektura in kulturna dediščina. Širše območje pridelovanja terana je zarisan na posebnem zemljevidu, ki je resnici na ljubo malce pomanjkljiv, saj so imena krajev v zamejstvu zapisana le v italijanščini

sodobnejših eno- oziroma dvokraških guyotov. Rez se opravlja tako pozimi kakor tudi poleti, ko sta na vrsti pletev in mendanje oziroma odstranjevanje odvečnih listov. Pravilno skrb gre namenjati tlom in gnojenju. Poglavje zase predstavlja opis bolezni in škodljivcev, ki prizadevajo vinski trto na Krasu. To so peronospora, oidij, listni ožig, črna pegavost, grozdna plesen, od škodljivcev pa naj omenimo grozdnega sukača in trtnega zavijalca. Posebno nevarnost predstavlja zlata trsna

rumenica, ki jo širi ameriški škrtat. Praznik vsakega vinogradnika predstavlja trgatve ali b'ndima, ki se še danes na Krasu opravlja podobno kot nekoč, in sicer z ročnim trganjem oziroma obiranjem. Za kakovost vina je pomemben čas trgatve in z njim povezana vsebnost sladkorja ter kislin v grozdjih. Sladkorno stopnjo je moč določati z refraktometrom, pa tudi z Oechslejevo mostno tehtnico. Druga faza oziroma začetek pridelovanja vina se dogaja v vinskem hramu, kjer mora rdeča refoškova drozga macerirati več kot teden dni. Ročno se to dela s potapljanjem vinskega klobuka, sodobnejši pridelovalni načini pa predvidevajo uporabo kovinskih oziroma jeklenih vinifikatorjev, ki avtomatsko mešajo mošt in tropine. Po tej fazi je potrebno tropine še oddediti in stisniti, tako da lahko vino nadaljuje svojo fermentacijo. Posebnost terana je tudi in predvsem v biološkem oziroma mlečnokislinskem razkisu. Vino je treba pretočiti in prezračevati, nato še dodatno zori. Ko se stabilizira, je čas za polnjenje steklenic in nadaljnega zorenja v steklu.

Teran ima ob zmernih količinah tudi svoje zdravilne učinke, saj vsebuje flavonoide. Odlično se poda k ostalim tradicionalnim kraškim jedem, predvsem pršutu, ki je skupaj s teranom del kulturne dediščine. V književnosti sta o Krasu in teranu pisala Srečko Kosovel in Oton Župančič. Zadnje poglavje knjige pa je namenjeno predstavitev posameznih pridelovalcev terana z obeh strani državne meje.

Primož Sturman

Dr. Miran (Friderik) Vodopivec (foto Slomedia)

Akvarel na Nizozemskem rojene Anneke Hodel – Onstein

Kanadi rojeni Raffaele Ricci, ki živi in ustvarja v provinci Latium, se je najprej uveljavil kot oblikovalec plakatov. Na Dunaju so na ogled njegovi groteskni, delno kot lepljenka oblikovani portreti v živahjih žgočih barvah. Obraz resnobnega moškega je na eni od teh njegovih slik presekano z ostro zarezo in sestavljen iz različnih

no je prispeval zanimiva platna, posejana z manjšimi kvadratastimi ploščicami, na katerih se prepletajo najrazličnejši zariši ekspresivno oblikovanih človeških teles, ki spominjajo na umetnost afriških ljudstev. Posebno zanimive so slike Valentine Angeli iz Ternija, ki na dveh velikih podobah v močnih za-

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu

Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik prof. Peter Černic

Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.eu

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 67 M 05484 12401 001570069280, SWIFT ali BIC koda: CIVIIT2C, naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Publistar, ul. Treppo 5/B - Videm.

Tel. št. 0039 0432 299664 - Faks 0039 0432 512095 - E-mail info@publistarudine.com

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo

zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 11. avgusta, ob 17. uri.

Ob 600. obletnici krute smrti znanega misleca Jana Husa

Šest stoletij molka

Na koncilu v Konstanzi so na grmado obsodili dva velika misleca svojega časa. Jana Husa so sežgali leta 1415, leto dni kasneje pa njegovega somišljenika Hieronima Praškega. Jan Hus je papeževo preklestvo in prepoved opravljanja duhovniškega poklica doživel že leta 1410. Na koncil v Konstanzi je, pod zaščito cesarja Sigismunda, od-

sovega izročila, *Češkoslovaška husitska bratska Cerkve*, je nastala šele po prvi svetovni vojni, tudi kot poskus rehabilitacije Jana Husa ter odmik od Vatikana in češkoslovaške katoliške duhovščine. Ta naj bi po takratnem prepričanju bila prohabsburska, preveč previdna pri nastanku nove države. Ker se je leta 1925 tudi češkoslovaški predsednik Masaryk udeležil

tej skupini zelo močno izstopali po žarečih rdečih kelihih na črnih talarjih.

Obletnica Husovega sežiga pred 600 leti je v marsikateri husitski, protestantski in katoliški Cerkvi v Češki republiki spodbudila ekumenske maše za spravo in s prošnjo za odpuščanje zaradi Husove krute smrti. Osrednja ekumenska in državna slovesnost je potekala

v Betlehemiški kapeli v starem delu Prage. Na tem mestu je nekoč stala prav tista cerkev, v kateri je Jan Hus pogosto pridigal, oznanjal svoje poglede na teologijo in grajal razmere v tedanji katoliški Cerkvi. Skozi vse leto so se obletnice Husovega sežiga zelo goreče spominjali tudi v bavorski Konstanzi. Spomin na Husa je v tem mestu oživel že v 16. stoletju, v času evropske reformacije, a ga je protireformacija

zatrla. Toda leta 1862 so meščani Konstanze postavili Husov kamen, ki je kmalu postal zbirališče romarjev. Hus ima v Konstanzi tudi ulico in muzej. Letos so postavili novo obeležje, darilo čeških husitov.

Jan Hus na grmadi

potoval zato, da bi lahko branil svoje teze. Na zaslišanjih je večkrat govoril: "Če mi boste s Pismom dokazali, da se motim, bom svoje nazore rad spremenil".

Katoliška Cerkve je v Husovem

prve slovesnosti ob Husovem spominskem dnevu, je papeški nuncij protestno zapustil Prago, Vatikan pa je za nekaj časa prekinil diplomatske odnose s tedanjo Češkoslovaško republiko.

Sprejem cerkvenih dostojanstvenikov pri papežu Frančišku, kjer so bili tudi husiti, v enako črnih talarjih kot drugi, a z žarečim kelihom.

času morala premagati hude krize. To je bil čas shizme – zahodnega razkola v Cerkvi. Razkola niso povzročila kakšna neobvladljiva razhajanja o cerkvenem nauku, pač pa politični interesi in intrige. Najdlje je razkol trajal od leta 1378 do leta 1417, ko so papeške insignije nosili tudi po trije, eden je sedel v Rimu, drugi v Pisi, tretji v Avignonu ... Koncil v Konstanzi je bil sklican zaradi "tripapeštva". Grozilo je, da bo koncil, ki je trajal skoraj štiri leta (od novembra 1414 do aprila 1418), razpadel. Da se to ne bi zgodilo, je prišel na vrsto Jan Hus, ki je sprva bil obrobni problem, saj v tistem času procesi proti krivovercem in obsodbe na grmado niso bile nič posebnega.

Danes Jana Husa dojemamo predvsem kot mučenika, ki je imel v marsičem prav. O njegovem nauku pa izhajajo vedno nove knjige. Nadaljevalka Hu-

ODLOČILNI KORAKI DVEH PAPEŽEV

Skoraj šesto let se je zdelo, da je Jan Hus kot oseba in mislec predvsem težava češke zgodovine in ne vesoljne katoliške Cerkve ali njenega nauka. Obveljalo je pač, da je Hus krivoverec. Preprosto se o tem zunaj Češke in Slovaške niti ni veliko govorilo. Dolga stoletja odklonilni odnos do Husovega nauka se je vendarle omehčal. Odločilni korak je naredil papež Janez Pavel II., ko je leta 1999 v pozdravnem nagovoru udeležencem vatikanskega simpozija o Janu Husu obžaloval njegovo kruto smrt in ga imenoval reformator. Sedanjí papež Frančišek se je pred nekaj tedni izrazil podobno, ko je sprejel češke predstavnike več konfesij, katoličane, protestante augsburške veroizpovedi in tudi duhovnike Češkoslovaške husitske bratske Cerkve. Ti so v

šeststonski spomenik simbolizira goreči kelih, znamenje husitov, govori pa o dveh možeh, o Janu Husu in Hieronimu Praškem, ki je na istem mestu končal na grmadi leto kasneje (1416). V Konstanzi so pripravili ekumensko bogoslužje. V skupni izjavi krščanskih Cerkva, ki so se udeležile spominskega bogoslužja v Konstanzi, je posebej poudarjena naslednja prošnja: "Vse, ki sta jim Jan Hus in Hieronim Praški blizu, prosimo odpuščanja za storjeno krivico". Plzenski katoliški škof František Radkovský je v svojem nagovoru dejal, da Jan Hus v današnjih časih ne bi veljal za krivoverca: "Marsikaj od tega, za kar se je Hus zavzemal, je dandanes v katoliški Cerkvi realnost, tudi bogoslužje v materinščini vsakega naroda". Po njegovih besedah je Jan Hus, ki je bil stoletja razlog za razhajanja, dandanes lahko oseba dialo-

Spomenik Jana Husa v Pragi, postavljen leta 1915, avtor Ladislav Šaloun

ga, sodelovanja in medsebojnega razumevanja.

HUSOVA VERA V RESNICO

"Resnica zmaguje nad vsem!" (3 Ezra 3, 12) In: "Jaz sem pot, resnica in življenje". (J 14, 6)

Tako je Jan Hus rad navajal Biblijo in neomajno verjel je temu sporočilu tudi, ko so mu pred šeststo leti sodili v nemški Konstanzi ob Bodenskem jezeru. Traktat De ecclesia, v katerem je med drugim kritiziral razmere v katoliški Cerkvi, je bil eden glavnih razlogov procesa. Cerkevni zbor se z njegovimi stališči ni veliko ukvarjal, pač pa ga je proglasil za heretika, ekskomuniciral, odvzel mu je vse duhovniške-cerkvene časti, obsodil na grmado ter ga predal posvetnim oblastem. Svojih člankov in trditvev Hus ni prekladal niti, ko je že stal na grmadi in so mu v zameno ponujali življenje, če se premisli.

Husova kritika je cerkvene dostojanstvenike in posvetne vladarje zelo razbesnela, pa tudi prestrašila. Ni bilo jasno, ali gre za upor proti cerkveni ali tudi posvetni hierarhiji. Jan Hus je bil znan po svojih zelo ostrih disputih, pridigah v Betlehemiški kapeli sredi stare Prage ter razpravah. Bil je profesor na praški univerzi, krajši čas tudi njen rektor. V svojih pridigah je poudarjal, da zares pravo ljubezen do

Boga dokazuje le življenje po Kristusovem nauku. Samo tak človek je lahko služabnik božji. Pripisujejo mu tudi nazor, da grešnega duhovnika, torej niti grešnega papeža, prav tako ne grešnega kralja ne plemiča ni potrebno ubogati. Bičal je izprijenost duhovščine in med drugim trdil, da odpuščanje greha ni veljavno, če ga je dal duhovnik, ki je sam v grehu. Nasprotoval je križarskim vojnjam, prodajanju odpustkov (odpuščanju grehov za denar) ... Med drugim je podpiral obhajilo v obeh podobah (kruh in vino posebej), kar so sto let kasneje sprejele reformirane-protestantske Cerkve. V marsičem je Hus našel zgled v nazorih angleškega reformatorja Wycliffa,

ki je ravno tako učil, da Cerkev ne sme imeti posvetnega bogastva ter da je edini vir resnice Sveto pismo, ki ga je treba prevesti v materne jezike vernikov. Luthra še vedno ni bilo na svetu, John Wycliff (1320-1384), Husov prvi vzor, je že zdavnaj umrl, njegove spise pa so na praški univerzi imeli in jih proučevali, dokler jih po papeževem ukazu niso sežgali kot krivoverce.

ŽRTEV OBLASTNIŠKIH BOJEV

Grozilo je, da bo upor proti Cerkvi prerasel v splošni upor proti

brat, tedaj še rimski in ogrski cesar Sigismund Luksemburški, je Jana Husa sprva ščitil in mu je omogočil varen prihod v Konstanzi, a je v Konstanzi nato obrnil stran. V intrigah za oblast je Husa in kasneje husite prepustil usodi ter češke dežele napadel s križarsko vojsko. To mu Čehi, ki se sicer v šolah na pamet učijo imena svojih kraljev in cesarjev, zelo zamerijo.

Sigismund Luksemburški je v Husovem času postajal eden največjih evropskih vladarjev.

Disident Jan Hus

Danes Jana Husa dojemamo predvsem kot mučenika, ki je imel v marsičem prav. V sodobnem smislu je pravzaprav disident. Jan Hus (roj. okrog leta 1370 v mestecu Husinec pri Č. Budejovicah) je bil sežgan na grmadi 6. julija 1415 v Konstanzi. Obsodili so ga kot krivoverca. Pepel in kar je ostalo od njega, so takoj vrgli v Ren, da njegov grob ne bi zbujal "pohujšanja" ali zbiranja romarjev. Dve leti po Husovi smrti se je v deželah Češkega kraljestva začel krvavi val husitskih vojn, ki so trajale petnajst let, od pomladi 1419 do pomladi 1434. Boji s husiti so se zares končali šele leta 1485, v mestu Kutná hora, s t. i. versko pogodbo med utrakvisti in katoliki. Medsebojnega iztrebljanja med nasprotniki, množičnih eksekucij, rušenja celih mest, gradov, cerkva in samostanov je bilo toliko, da je to gotovo najbolj krvavo obdobje češke zgodovine.

posvetni oblasti. Zgodovina kaže, da je husitsko "revolucijo" povzročil tudi upor proti plemičem in duhovščini, saj so večinoma oboji izčrpavali revno ljudstvo. Majal se je tudi marsikateri evropski tron. Glede na trenutne koristi so mnogi menjavali strani – enkrat so se postavili na papeško, drugič na husitsko stran. Kot npr. češki kralj Venceslav IV. Tudi njegov

Slovel je po zmagah nad Turki, z bitkami pa si je podrejal velike dele Evrope. (Dvakrat ga je iz ujetništva rešil Herman II. Celjski; Sigismundova žena je bila Barbara Celjska.) Češki kralj je postal šele po bratovi smrti, vendar nima v Češki republiki niti enega spomenika ali spominskega znamenja, kaj šele ulice.

Husitska "revolucija" je doživela več re-interpretacij. V 19. stoletju so jo razglašali za začetek češkega narodnega preporoda, kakor spopad med Nemci in Čehi, saj se je Hus zelo zavzemal za rabo češkega jezika v cerkvah in na univerzi, nasproti nemščini in latinščini. Najbolj je s Husom in husiti manipulirala prosovjetska oblast v ČSSR, ponarejala je dejstva in skonstruirala "husitsko revolucionarno gibanje", poudarila samo upor revežev proti gosposki, ki da je nič več in nič manj predhodnica njihove, komunistične revolucije.

Spomenik Janu Husu in Hieronimu Praškemu v Konstanzi, avtorica Adéla Kačabová, foto Pavel Polák

/ str. 16
Peter Kuhar

Maja se je rodila mami, ki jo je željno pričakovala. Ni bilo naključno rojstvo, kot pri toliko drugih otrocih, ampak načrtovano. Že datum, ko se je prvič spopadla s svetom in življenjem, veliko pove... Rodila se je točno devet mesecev po očetovem rojstnem dnevu, 21. decembra, oče pa je bil rojen na prvi dan pomladi. Mama si je že od poroke želela deklico. Najprej sicer ni hotela slišati, da bi imela lastnega otroka, potem je začela sanjati o deklici, nežni, lepi, lepo oblečeni in ubogljivi. Ponos vsake matere, pač. Tako igrško si je zaželela. In ko je ostala noseča, jo je željno pričakovala. Čeprav sta z možem imela doma že trinajstletnega fanta. Carla po imenu. A ni bil njen sin. Bil je iz prejšnjega zakona. Fant, ki je veliko časa preživel na ulici, brcal žogo, nerad prijel v roke knjigo. Fantov ni marala Majina mama. In je bila zato presrečna, ko se ji je rodila lepa, temnolasa deklica.

Že prvi dan Majinega življenja je imel veliko črno piko. Očeta ni bilo na spregled v bolnišnico, ko je mama rodila. Bajе je bil nekje z drugo žensko, bajе... in je šele čez nekaj dni prišel na obisk s šopom rumenih vrtnic. Rumena barva je barva hinavstva, izdajstva, ji je veliko let pozneje govorila mama. Velikokrat ji je to ponavljala, z žalostjo in jezo v glasu.

Ravno zato in še zaradi marsičesa se je mama od prvega dne zelo navezala na Majo. To je bil njen otrok, samo njen, to je bila deklica, ki jo bo razumela, to je bila opora za stara leta. Tako nežna s tistimi temnimi, iskrivimi očmi in laski, zaradi katerih so ljudje govorili, da jo je ukradla ciganom. Pozneje je ugotovila, da je bilo v Majinem značaju res nekaj ciganskega, neukrotljivega. Ko je dorasla, je o njej z grenkobo govorila, po očetu je šla.

Na Majo je bil seveda ponosen tudi oče, oba sta jo razvajala in vozila na sprehod v vozičku, ki sta ga kupila samo zanj. In imela je vsega, česar si dojenček lahko želi. Od oblekic do igrač.

Ker jima je Maja jemala veliko časa, polbrat Carlo pa je bil vse bolj neukrotljiv in svojevglav, je mama prepričala očeta, da nimata časa za oba otroka, in sta sina dala v zavod. Da bi se bolje učil, sta se opravičevala znancem, in da bi kljub svojevglavosti nekaj postal.

Maja ima zato le malo spominov na polbrata in samo eno sliko. Pa še na tej nista skupaj. Rasla je sama, z

mamo, ki ji je stalno šivala oblekice in kupovala lakirane čevljičke, in očetom, ki je odhajal in prihajal. Večkrat zelo pozno ponoči in nekoliko v rožicah. Kljub vsemu se z mamo nista razumela in ona je bila vse bolj navezana nanjo. Hči, prijateljica in igrčka, vse to je bila Maja za mamo, ki ni imela moža, s katerim bi se razumela, niti prijateljic. Rada je bila sama, s hčerko. In prav zaradi tega ni hotela, da bi Maja imela svoje prijatelje. In svoj otroški svet. Igrala se je lahko samo doma, na travnik pod blok ni smela, niti domov k prijateljem je niso pustili. Ne verjemi v prijateljstvo, ji je govorila mama, ko je z balkona ure in ure gledala otroke,

ki so se igrali pod hišo, poslušala njihove pogovore, vedela za vsa njihova imena in vse njihove skrivnosti. Maja je imela samo namišljene prijatelje in namišljenega psa. Z njimi se je pogovarjala ure in ure, in ko je hotela biti sama v tem svojem namišljenem svetu, se je zaprla v svojo sobo in mame ni hotela zraven. Pusti me, igram se, zapri vrata, se je razjezila vsakič, ko so starši zmotili njeno igro. In njen svet fantazije. Maja je namreč že od malega živela dvojno življenje. Tisto realno, kjer je bila punčka z lepimi oblekicami, ki je sanjala, da bi svobodno čofotala po blatu. In življenje v svoji sobi, kjer se je pogovarjala z namišljenim prijateljem in božala psa, za katerega je vedela, da ga ne bo nikoli imela ob sebi.

Pravzaprav je resničnega psa, kokeršpanjela, imela, a samo za teden dni. Z očetom sta ga šla iskat v zavetišče na Opčine. In bil je najlepši teden v njenem življenju. Psa sta si obadva od nekdanj želela in postal je izgovor za skupne popoldanske in večerne sprehode. Oče je prihajal

Po dolgih letih odtujenosti zблиžanje

Polbrat

domov takoj po službi, nič več ni pil. Ko sta s Snoopyjem na povodcu raziskovala svetoivanske ulice in lovila kresnice, je bil ves svet v njunih rokah. Imela sta srečo na vrhvi in imela sta drug drugega. A vse skupaj je trajalo zelo malo. Premalo. Mama je ugotovila, da pes izgublja dlako, da se čudno vede, da skače po štedilniku in bi bil bajе lahko celo nevaren. Snoopy je moral nazaj v zavetišče, Maja in oče pa sta se ponovno zaprla vsak v svoj svet. Oče se je vrnil k pijači, Maja pa k svetu, ki je bil omejen na majhno

kot bi bila punčka iz cunj, in znanke in prijateljice, ki so ju srečevale na ulici, so z občudovanjem ponavljale... kako lep otrok. Maja tega ni prenašala. Ni bila igrčka, še manj lepa igrčka. "Brutaaa" se jim je vsakič spaciila v obraz, grda. Ker je hotela biti grda, bruta..., ampak svobodna. Do šestega leta je Maja govorila le italijansko, oče je namreč menil, da je v predmestnem bloku, kjer so Slovencem rekli "ščavi", tako zanjo najboljše. Ko je bilo treba v šolo, je zmagala mama. To je bila njena hčerka in Maja je zato lahko šla v slovensko šolo. Z razliko od polbrata, ki, kljub temu da je sin slovenske matere in očeta, še sedaj ne

zna niti besede materinščine. Še enkrat ju je življenjska pot ločila, še enkrat so ju starši potisnili narazen. Majo v slovensko šolo pri Sv. Ivanu, brata najprej na Opčine, v zavod Villaggio del Fanciullo, in nato za mornarja s trebuhom za kruhom. Zato, da je bil čim manj doma in da sta se čim manj videvala. Maja je bila kot otrok ubogljiva in navezana na starše. V šoli ni imela težav in je bila odličnjakinja. Da bo zdravnica, je govorila mama, in bodo potem končno bogati in bo ona lahko nosila krzno. A Maja je bila sanjač, flozofija in literatura sta jo veliko bolj privlačevali kot seciranje teles. Tudi krzno je zasovražila, ko je zrasla, njena

hiša je še sedaj polna živih prijateljev na štirih nogah. In noben krznen plašč nima vstopa v njen svet. Ubogljivi otroci radi postanejo uporniki. To bi morala Majina mama vedeti. A je razumela šele, ko je bilo hčerki šestnajst let in je prvič prišla domov ob treh ponoči. In je zjutraj odločno povedala, da bo tako vsak dan. Odslej bom delala to, kar si želim. Odslej bom živela, kot hočem. Deklica, ki je bila vedno v belih nogavičkah in čipkastih krilcih, čeprav si je želela, da bi letala po travnikih in lovila kobilice, je oblekla kavbojke. Nič več lakiranih čevljev, vse do danes nosi Maja samo telovadne copate. Nič več lepih oblekic, a samo neskončni travniki, poletja brez konca ter petje murnov in cvrčanje kobilic. V zameno za vsa izgubljena leta in v zameno za vsa poletja, ko ni smela ven in jih je zato le izsanjala, sama na majhnem balkonu.

V teh letih, ko se je iz mesta preselila na podeželje, kamor je mama nikoli ni pustila, ker sama namreč podeželja in podeželskega življenja ni marala, je Maji uspelo, da je našla bratranca, s

katerim se kot otroka nista poznala. Mama in oče sta bila namreč skregana z vsem sorodstvom in sta živela brez vsakršnih stikov in brez prijateljev. Z bratrancem sta se srečala na očetovem pogrebu. Lepo, da si prišel, žal, da se nisva videvala toliko let, sedaj bi bilo lahko drugače... In je bilo res drugače, počasi je Maja začela sestavljati tisto družino, ki ji je bila odvezta. In zaradi česar je vedno zavidala drugim, ki so Božič in praznike praznovali skupaj. Velike družine za toplim ognjiščem in za velikimi mizami. Medtem ko je Majo zeblo ob električni pečici in ji je Božič mineval ob darilih in televiziji. Z bratom je bilo težje. On je moral v svet zaradi nje. On je bil črna ovca, ona pa ljubljena, pridna hčerka. Dolgo let sta se kregala, on ji je očital krivdo za svoje zavoženo življenje, za samoto. Ona mu tega ni mogla vrniti. Ločevala ju je tudi razdalja. On v Nemčiji, poročen, s sinom, ona v Trstu, kjer sta se rodila oba. In kjer bi moral biti tudi njegov dom.

Sedaj, po toliko letih, sta z družinama tu, na pokopališču vrh griča, med trtami in cipresami. Tišina in pesem škrzatov. Prišli so Majini prijatelji, da bi mami zapeli tisto, Gozdič je že zelen... Tako rada jo je imela. Maja ni postala zdravnica, kot je mama želela, nikoli ji ni kupila krzna, nikoli ji ni vrnila vse tiste neizmerne ljubezni. Samo to pesem ji je lahko poklonila v slovo. Zadnja želja. In tista grenka kepa v grlu. Za vse neizrečene besede, za nerazumevanje, za življenje, ki nikomur ni bilo lahko in nikomur ni prizaneslo. Z bratom sta sedaj sama. Osivel je in Maja vidi v njem očeta. Smeje se, ko ji pripoveduje, da nikoli ne gre k zdravniku, da ni bil še v bolnišnici. Tudi jaz sem taka, mu prizna. Podobna sva si, kljub vsemu. Moj brat je. Tudi njemu je težko, ko polaga očetovo žaro v grob. Potem položijo nagrobni kamen in ostaneta sama. Nekaj časa sta tiho. Potem jo pogleda in spregovori. Rad bi našel hišo tu, kjer živiš ti, ji prizna, rad bi prišel živeti sem, da bi si bila blizu. Maja ne more verjeti. Ne zdi se ji res. Na internetu je sedaj že našla na desetine hiš, prijatelje sprašuje, govori mu, naj pride, pripoveduje mu, kako je tu lepo. Ne premisli se, kliče za njim, ko je BMW z nemško registracijo že na cesti, vrni se jeseni. In potem ostani. Ne pozabi na obljubo. Že isti večer sta na skypu. In si izmenjujeta slike. Pojdi vsak teden na grob, jo prosi brat. K mami in očetu. Sedaj, ko ju ni več, bi se oba rada pogovorila z njima. Bom šla, rože jima bom nosila in hišo ti bom poiskala, se mu smeje Maja. Njen brat, pravzaprav polbrat... Sedaj se ji zdi vse lažje. Sedaj, ko ima končno brata.

Suzi Pertot

S 15. strani

Šest stoletij ...

JAN HUS V LITERATURI, ZGODOVINOPISJU IN FILMU
 Avtorjev filmskih, gledaliških in literarnih del na husitsko temo je sicer cela vrsta. Izšlo je več knjig, ki skušajo tega velikega kritika tedanje katoliške Cerkve znova ovrednotiti. Najnovejše knjige, članki, radijski dokumentarci, televizijski filmi se ukvarjajo predvsem z iskanjem nezmanipuliranih, kolikor mogoče dokazljivih in pravih zgodovinskih dejstev. Recenzije vse po vrsti izpostavljajo zlasti knjigo z naslovom *Husovske dileme* (Husovská dilematá). Napisal jo je franciškan Ctirad Václav Pospíšil, profesor dogmatike na dveh katoliških univerzah. O

Husu govori večinoma z veliko naklonjenostjo in razumevanjem. "Ni ga bilo mogoče skorumpirati", pravi v pogovoru za Katolický týdeník (Katoliški tednik). Husu sicer očita moralni absolutizem. Pravi pa tudi, da bodo slej ko prej Husa razumeli tisti, ki so na lastni koži občutili, kaj je to totalitarizem. Za Pospíšila je bil Hus goreč katolik, ki ni bil krivoverec v pravem smislu besede. Husa kot misleca je, tako pravijo ne preveč naklonjene recenzije, zaobšla letošnja tridelna televizijska triurna veselija javne Češke televizije (ČT), predvajana na začetku junija, njen režiser pa je Jirí Svoboda (1945). Ukvarja se predvsem s Husovo osebno zgodbo in ne toliko z njegovo duhovno dimenzijo. "Ni čudno, spet je režiral komunist"!

je bilo brati ne le npr. v tedniku Respekt. To je že drugi film o Janu Husu, prvega, iz leta 1954 je režiral Otakar Vávra (1911 – 2011), odličen režiser "za vse čase", kot ga označujejo, saj je delal tako za naciste kot za povojno prosovjetsko oblast. Tisti scenarij je bil napisan po motivih romana Aloisa Jiráskaa. Režiser nove nadaljevanke je Jirí Svoboda, ki je res (bil) dolgo komunist, po žametni revoluciji je postal celo predsednik parlamentarne KSČM (Komunistična stranka Češke in Moravske), a je sredi devetdesetih let njegovo, "reformirano" krilo KSČM v stranki izgubilo vpliv, ko je med drugim neuspešno predlagalo, da iz naziva stranke črtajo "komunistična". V pogovoru za ČT je Jirí Svoboda poudaril: "Jan Hus je bil evropski mislec in ne lokalni puntar"! Na tej točki sta se

lahko ujela s scenaristko Evo Kanturkovo. Njena usoda je izrazito drugačna od Svobode. Kanturková (1930) se je zelo angažirala v časih t. i. češkoslovaške pomladi v šestdesetih letih, iz komunistične stranke je izstopila že leta 1970, iz protesta zaradi "bratske pomoči" enot Varšavskega pakta avgusta 1968. Do žametne revolucije 1989 ni smela objavljati, bila je tudi zaprta, velja pa za eno najuglednejših čeških pisateljic in predstavnic protikomunističnega odpora. Tudi o Husu je napisala dve knjigi, kar je nato deloma uporabila za scenarij, poleg drugih virov seveda. Na začetku julija je javnopravna Češka televizija predvajala šestdelni (po 45 minut) igrani dokumentarec Drugo življenje Jana Husa (Druhy život Mistra Jana Husa, režija Václav Krístek).

HUS JE POVŠOD

Na Češkem dandanes skoraj ni kraja, kjer ne bi stal spomenik Jana Husa, najuglednejši trgi in ulice pa nosijo njegovo ime. Sicer ni znano, kakšnega videza je Hus v resnici bil. Prav tako skoraj ni kraja, kjer se letos ne bi spomnili obletnice Husove smrti. Vsi mediji se že vse mesece nenehno ukvarjajo s to tematiko, z zgodovinskimi okoliščinami v Cerkvi in v vladarskih hišah, s husitskimi vojnami (zapis "revolucija" je še vedno pogost) in rekatolizacijo. Pri Husovih letošnjih spominskih slovesnostih sodelujejo različne laične in cerkvene institucije različnih Cerkva, najbolj v ospredju pa so Cerkve, ki se štejejo za nadaljevalke Husovega izročila, kot je Češkoslovaška husitska bratska Cerkve (deluje samo v mejah nekdanje Češkoslovaške). Po podatkih ljudskega

štetja leta 2011 ima nekaj čez dvaintrideset tisoč vernikov in je tretja najmočnejša Cerkve v Češki republiki. Za nadaljevalko Husovega, obenem pa še protestantskega (augsburškega-luteranskega in helvetskega) izročila se izreka Češka bratska evangeličanska Cerkve (Českobratrská církev evangelická), ki ima približno dvainpetdeset tisoč vernikov, nastala pa je leta 1919, po združitvi obeh do tedaj ločenih protestantskih Cerkva (augsburške-luteranske in helvetske). H katoliški Cerkvi se je priglasilo nekaj čez milijon (ca 10%) prebivalcev. Od leta 1990 je na Češkem 6. julij državni praznik in dela prost dan. Tako kot dan prej god Cirila in Metoda (5. julij), ko se z velikimi slovesnostmi spominjajo prihoda solunskih bratov na Moravsko in s tem začetka pokristjanjevanja Slovanov.